

No.
5.
260.

V 260

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
SISTENS
MELETEMATA
DE
ATRA BILE HIPPOCRATIS

QVAM
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
CAROLO AVGVSTO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM
ANGARIAE ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIO
THVRINGIAE REL.

GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
AVCTORITATE

PRO GRADV DOCTORIS
MEDICINAE ET CHIRVRGIAE

D. APRILIS MDCCXCIV

PVBLICE DEFENDET

GVILIELM. CHRIST. STERN

CAHLA-ALTEB.

ISEBERGAE,
EX OFFICINA HEMPELIA.

DISSENTATIO IN PNEUMONIA MEDICINA
SISSENE

MELLETTI M A G A

ATRIUM HYPOTOCRATIS

Med. v. 260

23e

RECTORI ACADEMIAE ARGENTORATENSI
CLAUSTRARI PRINCIPIS JOHANNIS

DOMINO

CAROLO AUGUSTO

PROFESSORI PUBLICO CLINICAE ANATOMIAE
ET HISTORIAE NATURALIS ARGENTORATI

GRATIONE MEDICINAE ORDINIS
ACADEMIAE

PRO GRADU DOCTORIS

MEDICINAE ET CHIRURGIAE

IN ARGENTORATO

PUBLICAE DEFENDIT

GUILIELMUS CHRISTIUS STERN

CAMERACENSIS

1788

EX OFFICINA HEMMELII

10899801

PATRI OPTIMO

OMNI PIETATE SEMPER COLENDO

IOHANNI BENIAMIN
GOTTHELF STERN

SYNDICO APVD CAHLENSIS MERITISSIMO

HAS STUDIORVM SVORVM

PRIMITIAS

D. D. D.

AVCTOR.

PATRI OPTIMO

OMNI PIETATE SEMPER COLENDO

IOHANNI BENIAMIN

GOTTHELF STERN

SINDICO ABVD CAHLENSIS MERITISSIMO

HAS STUDIO RVAM SVORVM

FRUITAS

d. d. d.

AVCTOR

PROOEMIUM.

Modus, quo opuscula inauguralia plerumque scribuntur, longe mihi abesse visus est a ratione, cur scriberentur. Medicus iuuenis, ad praxin iamiam se accingens, iubetur scriptum quoddam proponere, quo doceat, se iudicandi facultate, virtute medico practico per-necessaria, non plane carere. O iam vero, ut medicus iuuenis munere ipsi demandato rite fungatur, eligit sibi argumentum, congerit anxie et per-diligenter anquirat res huc spectantes, ordine quodam disponit, et abunde fortasse demonstrat, se esse curiosum et sollicitum compilatorem, raro vero medicum se futurum prudentem. Quam a scopo et instituti ratione aberrationem evitare volui, licet *morbis niger Hippocratis* mihi idoneam praeberit occasionem,

A

nem,

nem, alieno studio et alieno iudicio utendi. Morbum igitur crassum tracto, haud quidem ita, ut integram morbi descriptionem exhibeam, in qua omnia contineantur, quae scripserint auctores, quae observarint observatores. Tale enim institutum neque opusculi angustiis contineri potest, neque ad specimen exhibendum videtur esse necessarium. Legi quidem de morbo isto fere omnia, certe ea, quae potui, at ea tantummodo scripsi, quae cogitatione et iudicio subegeram. Graecos medicos adii, tanquam fontes, eorum decreta semper magni aestimavi, et ea praecipue in hac tractatione secutus sum; at dispersa et colligenda, et ordinanda erant; feci hoc lectione, quae iuveni competit; multa obscura elucidanda erant; hoc efficere allaboravi viribus iuvenilibus, quae rem perficere vetant. Haec tandem omnia feci, non eruditionis variae ostentandae causa, sed speciminis loco. Quare omisi scriptorum nomina, quae ad rem meam melius perspiciendam haud facere poterant, et quae lectionem mentiuntur, qua iuvenilis aetas potiri nequit, noluique cothurnis incedere, vel risui aliorum me exponere.

C A P. I.

S E C T. I.

Sistens pathologicam morbi atrii
notionem.

Quotiescunque attento animo graecos medicos *de atra bile* legi, toties non potui impedire, quo minus comparationem instituerem inter decreta eorum *de atra bile* et recentiorum *de infarctibus abdominalibus*, et morbis gastricis. Tanta enim mihi semper visa est argumenti similitudo, ut, simulac ad hanc *de atra bile* antiquorum tractationem animum adverterem, mecum constituerem hanc comparationem audere, et similitudinis rationem quam diligentissime anquirere. Et certe, quo magis legi, et de ea materia cogitavi, eo maior et certior facta est similitudo, sive spectes morbi utriusque materiam, sive spectes atram bilem, tanquam feracissimam morborum causam, sive denique atrae bili medendi rationem, et medicamenta contra eam adhiberi solita, quae cum recentiorum remediis contra infarctus abdominales maximam partem conveniunt. Quemadmodum

enim recentiorum infarctus diversi sunt pro varia, ex qua componuntur, materia, ita veteres pro subiecto atrae bilis, pituitam, sanguinem utramque bilem habent. Et si unquam discrimen inter utrumque morbum poni et reperiri potest, id in eo tantummodo positum esse mihi videtur, ut maiorem materiae corruptionem antiqui in atra bile statuunt. Quod vero discrimen non ea mihi videtur esse auctoritate, ut veram morbi utriusque ponat distinctionem. Nam si symptoma quoddam morbo superveniens tanti aestimetur a pathologis, ut exinde morbum aut novum putent, aut ad alias referendum censeant classes: tunc certe vereor, ne male cum nostra nosologia agatur; quemadmodum enim febrem biliosam omnem nomine febrem, cuius materia per primas educenda est vias, neque aliam efficit febrem bilis aut maior aut minor acrimonia; ita certe vasorum obstructionem, a materia effectam, infarctus appello, licet materia obstruens tantam interdum contraxerit acrimoniam, ut partes roderet et ad gangraenam disponeret. — At vero ne quid contendisse videar sine ratione, necesse est, ut ex antiquorum monumentis ea recitem, quae dictorum ponere possint argumenta.

Hippocrates (libr. de nat. hom. S. III. pag. 225. edit. Foëf.) et schola eius, eiusdem doctus commentator Galenus (de elementis L.

II. O. XI. p. 26.) et in Galeni verba iurantes Arabes, quatuor statuerunt sani corporis humorum genera, sanguinem nempe, pituitam, bilem vitellinam et succum melancholicum seu atram bilem naturalem. Qui humores si aut stasi, aut quacunque alia causa depravantur, variam adepti acrimoniam in materiam iamiam immutantur, quae *atrae bilis* sinit notionem.

Quod vero sunt istorum humorum depravationes modi, quotve sunt humores depravati, tot existunt *atrae bilis formae*. Ita enim Galenus (lib. II. cap. 2. p. 151.) quatuor statuit atrae bilis formas, ex sanguinis nempe faece, ex bilis flavae adustione, bituminosam, quae bituminis instar splendet, et ex sanguine denique. Varii erant effectus, prouti atra bilis aut ex hoc aut ex illo orta fuisset humore, ipsi enim humores, qui basin atrae bilis constituunt, licet sua iamiam natura diversi in eo praecipue differabant inter se, quod unus altero maiorem ostendisset ad atram bilem inclinationem. Quare non omnes humores eadem vi in talem degenerationem tendunt, sed bilis vitellina, et succus melancholicus aut sanguinis crassamentum ceteris omnibus palmam praeripit. Et inde certe factum est, ut Galenus (de febr. lib. II. C. II. T. 7. p. 142. edit. Chart.) humorem melancholicum in atrae bilis vicinia positum nominaret succum, et Hippocrates (de nat. hom. S. III.

p. 231.) bilem vitellinam succum prae ceteris glutinosum, et inde ad atram bilem praecipue aptum contenderet. Prima vero atrae bilis causa adustio antiquis visa est, quae nihil aliud est, nisi dissipatio partium in humoribus mobiliorum ita, ut uniantur partes immobiles; hinc facile intelligitur, eos humores, qui ex natura iamiam habeant aliquid crassi, prae ceteris facile posse aduri, eosque atrae bili procreandae praecipue esse obnoxios. Quae quidem ex praestructo argumento deducta antiquorum conclusio fecisse mihi hoc videtur, ut a potiori fieret morbi denominatio, et licet bilis haud in causa esset, morbum suis stipatum symptomatibus atrae bilis nomine insignirent. Cum vero bilis et succus melancholicus omnium humorum fuissent tenacissimi: his praecipue, ea de causa, eos morbos adscripserunt veteres, qui diurnitate sua fuerunt insignes. Talis autem fuit febris quartana, quae, teste Hippocrate, autumnus orta ad tempestatem vernam usque perdurat, et chronicus huius morbi character fecit, ut Hippocrates nullam aliam in hoc morbo admitteret causam, nisi bilem, et statim in hac febre rationem in glutinosa bilis natura poneret. (de nat. hom. S. III. p. 231. edit. Foef.)

Quemadmodum eximia bilis vitellinae et succi melancholici fuit in atram bilem proclivitas: ita nulla atrae bilis forma vehementior et atrocior

7

atrocior fuit sua acrimonia, quam quae aut ex bile aut ex succo melancholico orta fuit. Morbi periculosissimi pariter ac valde diuturni ex bile praecipue iamiam adusta, et in atram bilem conversa derivarunt antiqui. Quare *Paullus* (Lib. IV. 1.) morbum cum observasset cum extrimatum elapsu et procedentia, morbi ita atrocis et horrendi causam in bile quaerit. Cuius quidem rei rationem reddit *Hippocrates* (de aer. loc. et aqu. S. III. p. 288. pr. ed. Foëf.) inest enim bili, ita *Hippocrates*, cum crasso aliquid acris, quod si ex adustione magis concentratur magisque depravatur: ingens evadit virus. Rationem reddidisse mihi videor, cur bilis, praeter ceteris humoribus, antiquis in tantum ceciderit suspicionem, neque exinde mirum esse videtur, cur in bile praecipuam posuerint morborum causam, et inde facile concludi posse credo, valde amplam ipsis fuisse morborum crassorum ita dictorum notionem, et certe, nisi me omnia fallunt, febris biliosae notio apud antiquos ita diffusa, ita lata, ita extensa fuit, quemadmodum apud nos bilis pleraque morborum causa habetur, (vid. *Reil de polycholia P. I. II. Rudolphaedter über die hitzigen Fieber*) Eximium meae sententiae habeo patronum Ill. *Sprengel* in *Versuch einer pragmatischen Geschichte der Medicin Th. 1. p. 191.* Hinc fortasse etiam factum est, ut teste *Hippocrate* (in *epist. ad Damaget.*) De-

mocritus της χολης την Φυσιν και Θεσιν investiga-
 ret; hinc factum esse credo, ut Aristoteles (*de
 part. animal. Lib. IV. C. 2. med. de histor. ani-
 mal. Lib. III. O. 2. pr.*) bilem ad sordes cor-
 poris humani referret, neque eam pro secreto,
 sed excreto haberet, imo ut ex eius absen-
 tia vitae diuturnitatem praenunciaret. Quae
 cum ita sint, non possum, quin contem-
 dam, istam atrae bilis formam, quae ex bile fit
 vitellina, nihil aliud fuisse, nisi morbum bilio-
 sum, id est talem, cuius causa ex recentiorum
 decretis in bile consistit vario modo corrupta,
 putrida facta, et atro induta colore, qualem
 saepe reiectam videmus in morbis biliosis. Ne-
 que ea de causa cum *Fr. Hoffmann* (*in diss. de
 morbo nigro Halae 1791. quam recudi curavit Ill.
 Baldinger in opusc. select. in quibus Hipp. expli-
 catur*) facere possum, qui hanc atrae bilis for-
 mam apud antiquos ita solemnem fuisse plane
 negat, et antiquitatem erroris agit ream, quod,
 ubicunque sanguis corruptus vomitu reiectus
 fuerit, talem deiectionem interdum ex bile de-
 duxisset. Quidquid enim deiecituri atri coloris,
 acris, et dentes stupefacientis, id ab atra bile
 veteres derivarunt, maluerunt enim esse obser-
 vatores, quam ratiocinatores, et nescio, an non
 bilis vario modo depravata et in virus immutata,
 tantos prodere possit effectus, quantos interdum
 animadvertuntur in morbo nigro. Et si negas
 hunc

hunc morbum interdum fuisse febrem biliosam, certe multa erunt obscura in monumentis antiquorum obvia; ego quidem, si negarem, nullo modo explicare possem, quomodo veteres observare potuissent vomitum nigrum criticum.

At vero si de atra bile pituitosa sanguinea et melancholica quaeritur, tunc certe maior existit cum infarctibus abdominalibus similitudo. Talis enim est materia, si succum melancholicum, antiquis proprium excipias, quae infarctuum apud recentiores sistit subiectum.

Hippocrates (*de aer. loc. et aqu. Sect. III. p. 288. pr. edit. Fois.*) ubi de autumno loquitur sicco, aquilonio, neque sub canem, neque arcturum pluvioso, contendit eum valde favere mulieribus et pituitosis, minime vero biliosis, quia facile eo resiccantur et bilis facile adustionem patitur, qua quidem, ut vidimus, facile fit atra bilis, negare videtur atrae bilis ex pituita ortum, et genesin, ea quidem ex causa, quia tempestas, bilem facile adurens, pituitae haud noceat. Nescio certe, an ratio, ab Hippocrate allata, sufficiat, ut negemus atrae bilis ex pituita genesin. Hippocrates enim videtur autumno tanquam primariae atrae bilis causae nimis indulgisse; nam morbis autumno ortis semper aliquid melancholici subesse contendit, et sine ratione humorem pronunciaffe insontem videtur, quem ab hac aeris constitutione autumnali

haud laesum et depravatum observavit, quasi non eadem causa, in autumno subsistens, et bilem adurens, pariter possit pituitam adurere, neque inveniri possint et aliae causae, ex autumnali ista constitutione haud quidem provenientes, quae pituitam ita corrumpere queant, ut exinde fiat materia, cum atra bile conformis. Sed salva sit Hippocratis observatio! Bene enim scio, tempestatem nubilam, et pluviosam pituitae genesi praecipue favere, solida enim laxat, et organa pituitae secretoria debilitat, quo quidem facile fieri potest, ut ista organa pituitam magis profundant, quam fecernant; scio praeterea huius ipsius pituitae auctam et acceleratam secretionem non fieri posse, nisi simul pituita varie depravetur, quaevis enim secretio praeternaturaliter facta et accelerata humorem producit morbosum et praeternaturalem. Cum vero tali aeris constitutione haud sit autumnus siccus atrae bilis ita ferax tempestas: intelligitur, autumno pituitosis nullam nocendi vim tribuisse. Hippocratem, et haec ipsa Hippocratis observatio in causa fuisse videtur, cur pauca aut nulla haberet de atra bile pituitosa. Ita etiam Paullus (IV. I.) duplicem tantummodo admittit atram bilem, sanguineam nempe et biliosam, nescio, utrum Hipp. auctoritate ductus, an sua experientia id fecerit. Certum autem est, non paucos inveniri medicos, qui atram bilem pituitosam

sam' omnino admittendam putarint. Galenus enim quatuor atrae bilis statuit formas, quarum bituminosa una est, ita dicta, quia bituminis instar splendet, haec certe nulla alia fuit, nisi pituitosa; ita Alexander (Lib. I. 4.) alopeciam et porriginem ex pituita falsa et calefacta deducit. Incertus autem haereo, an huc referenda sit atra bilis frigida, cuius mentio facta est ab Aristotele (Prob. S. XXX. T. II. ed. Genev. 1607 p. 1013.) haud longe enim a veritate abest, atram bilem frigidam et pituitosam unam esse eandemque, nam Aristoteles ex frigida tales animi affectus explicat, qui constitutioni pituitosae praecipue sunt proprii, et in libro (de insomn. et vigiliis C. 3.) frigidam iudicat efficere locum nutritionis frigidum, frigus autem et actionum languor pituitosis inest, et pulsus tardus, quem plerumque in atra bile observavit Aretaeus (*Lib. de causis et sign. morb. diut. C. V.*) teste Galeno (*de sympt. causis. L. II. c. 5. T. 7. p. 78. ed. Chort.*) frigori valde est aptus.

Quid praeterea impedit, quo minus existimem Aristotelem frigida sua atra bile nihil aliud significare voluisse, nisi talem, quae inflammationem producere nequit; cum enim bilis vitellina et succus melancholicus, ut antea dictum est, aliquid in se habeant acre, quod facile adustione ita augeri possit, ut quascunque partes arrodere et inflammare queat: fortasse intel-

ligitur

ligitur, hanc speciem, quae inflammationes producere nequit ab Aristotele pituitosae, aut frigidae atrae bili fuisse tributam.

At, quo propius accedit tempus, ubi medici Galeno magis, quam Hippocrati operam dederunt, eo certiora sunt eorum decreta de atra bile pituitosa, omnes enim Arabes atram bilem ex pituita dari et fieri contendunt.

Restat iam, ut quaedam de sanguine ipso, tanquam atrae bilis fonte, moneam, licet non admittat hanc speciem Fernelius, quia sanguis nihil habet acre, sed natura est dulcis. Nolo hic accuratius in causam, a Fernelio allatam, inquirere, cum satis pateat, blandissimum adeo humorem, si morbose afficiatur, tantam assequi posse acrimoniam, quae partes arrodant, et ita se gerat, ut talis humor ad atram bilem merito sit referendus. Neque ego a Fernelii sententia abhorreo, qui omnino concedens, talem formam apud antiquos fuisse solemnem, negat, eam esse admittendam. Ipse enim persuasum habeo, istam formam nullam esse aliam, nisi talem, quae fiat ex crassamento sanguinis, seu, ut cum antiquis loquar, ex succo melancholico. Quae licet ita sint, hanc formam tamen hic praetermittendam nullo modo putavi, ne quid omisisse perhibear, quod ad antiquorum decreta de atra bile intelligenda aliquid facere posse videatur.

Qui

Qui vero antiquorum scripta intelligere
 vult, isti nihil magis inculcandum videtur, nisi,
 ut obscura ex ipsis antiquis explicet, et lucem
 ex ipsis desumat monumentis. Quod si aliter
 fit, cavere sibi nemo potest, ne iniuriam cre-
 brius inferat venerandae antiquitati. Qui igitur
 nescit, antiquos longe aliter de sanguine iudi-
 casse, quam recentiores, facile antiquitatem
 ineptae subtilitatis ream aget, quod crassa-
 mentum sanguinis ab ipso diremerit sanguine,
 utrique parti sanguinis constitutivae suos tribue-
 rit morbos. At succus melancholicus antiquis
 fuit humor, a sanguine valde diversus, per se
 subsistens, non in hepate, sed in liene secretus
 et peculiari in atram bilem proclivitate praedi-
 tus. Quae cum ita sint: omnino tenendum esse
 videtur, antiquos, ubicunque sanguinis tan-
 quam atrae bilis causae iniecerint mentionem
 seiungere ab hac significatione succum melan-
 cholicum, seu, ut nobis vocatur sanguinis crassa-
 mentum. Quare si Hippocrates (de morb. vulg.
 L. II. S. VII. p. 1090. ed. Foëf.) *μελαγχολικον*
και υφαιμον coniungit: *το μελαγχολικον* nihil aliud
 est, nisi atra bilis ex sanguine, non ex succo
 melancholico (Hippocr. l. c. L. VI. S. VII. p.
 1190.) Talem autem sanguinis crassitiem et in
 atram bilem inclinationem animadvertit etiam
 Aretaeus (L. I. c. 5.) qui sanguinem ex vena
 missum observavit crassum, nigrum, amurcae
 instar,

instar, quemadmodum est atra faex, in oleo subfidens.

Hae sunt diversae atrae bilis formae, quae non diversa tantummodo materia distinguebantur, sed praecipue diversis, quos edunt, effectibus. Omnium periculosissima et atrocissima fuit illa, ex adustione bilis vitellinae, mitissima vero secundum Galenum (Comm. ad aph. XIV. Lib. II.) fuit sanguinea.

Periculum igitur pendebat ex subiecto atrae bilis, haud vero ex hoc solo, sed magni momenti etiam fuit varius depravationis et adustionis gradus, qui quidem non solum ex causae, adustionem efficientis, vehementia pendebat, sed etiam ex materiae, adustionem patientis, minori aut maiori in eam proclivitate.

Quae si non omnia a me male intellecta et scripta sunt, ego adhuc iuvenis non possum, quin Hl. Mezlero, Viro in harum litterarum disciplina ita exercitato, contradicam, qui in libro, Ueber die schwarzgallichte Constitution, p. 14. negans, antiquos de materia atrae bilis certam secutos sententiam, antiquitatem vituperandam censet, quod summum tantummodo depravationis gradum nominaverit atram bilem (p. 17.). Affirmat praeterea Vir iste illustris, (p. 16.) recentiorum medicinarum parum de atrabile antiquorum habere. At si atra bilis antiquorum affinitate quadam cum infarctibus ab-
nescio,

dominalibus recentiorum coniuncta est, ut est, et si ea saepe nihil aliud fuit, nisi febris biliosa, nescio, an affirmare liceat, modernam medicinam nimis pauca de atra bile habere. Nam si apud antiquos atra bilis omnes fere morbos chronicos tanquam causa suos effectus in se continet: recentiores morbos diurnitate pertinentes et molestos ex infarctibus deducunt. vid. Retz Krankheiten der Haut, ihre Ursachen, ihre Symptome, und ihre sowohl schickliche, als widersinnige Behandlung, Breslau 1788. Welti ex anthematum fons abdominalis D. Goetting. 1784. Si morbus quidam solitis remediis haud cedebat, si insolitis stipatus fuit symptomatibus, aut denique si causa morbi non apparebat, melancholici quid subesse contendunt; recentiores vero causam in abdomine quaerunt, in infarctibus nempe aut firmiter inhaerentibus, aut acrimoniam iamiam adeptis, aut ita delitescentibus, ut signis suis se haud prodant. Possem hic morbos producere, quorum causam antiqui atram bilem accusant, recentiores vero in infarctibus ponunt; sed hic sufficiat unum tantum nominasse, cuius mentio facta est ab Hipp. (in Libr. III. de morb.) et in cuius descriptione contra doctissimum Freind (histoire de la medecine T. II. p. 387) ego nullum alium significatum fuisse morbum contendo, nisi scorbutum terrestrem; cuius vero morbi causam Galenus

lenus (in Comm. ad h. l.) in liene posuit, quemadmodum Alexander (VIII, XII,) eundem morbum ex atra bile derivasse videtur; fuit vero scorbutus, neque recentiorum observata ab hac Galeni causa abhorrent, quippe qui in scorbuto terrestri plethoram accusant abdominalem, vasa obstructa et infarctus. vid. Selle Handbuch der medicinischen Klinik pag. 251 ed. quinta.

At dicat aliquis, unde sit tanta materiae acrimonia, quae signum fere characteristicum ponit inter infarctus recentiorum et atram bilem antiquorum. Causam vero istius acrimoniae apud antiquos ita solemnis invenisse mihi videor in perversa infarctuum abdominalium curatione, et ante omnia in Helleborismo. Omnia fere medicamenta contra atram bilem adhibita ex drasticorum erant ordine, ita Hippocrates (de morb. libr. II. c. 29.) helleborum commendat. At, quis nescit, hunc drasticorum usum magna cum cautione fieri debere? Haec enim si semel praeter rationem et inepte data sunt: omnia in peius ruunt; infarctus enim abdominales non diu esse possunt, nisi ut efficiant spasmos varios et leviores, et vehementiores, pro constitutionis corporis maiori minorive in spasmus propensitate, et pro varia materiae infarciens acrimonia. Iam vero, si drasticum sub hac rerum conditione propinatur: spasmi intestinorum in convulsiones fere immutantur, quae
vero

vero non diu persistere possunt, quin tantam
 omnium humorum entericorum producant acri-
 moniam, quanta observatur in atra bile vete-
 rum. Cuius quidem rei optimus mihi fuit testis
 Hippocrates, qui; (S. V. aph. 1.) convulsiones
 et mortem ex helleboro se vidisse affirmat, qui-
 que hac ipsa experientia commotus fuisse vide-
 tur, ut non sine ulla exceptione helleborum ad-
 hibendum suaderet (L. IV. aph. 13.) Huc etiam
 pertinet sanguinis missio, a multis veteribus prae-
 ter rationem commendata, et a recentiori quo-
 dam, quantum memini, male in hoc morbo re-
 petita. Qui enim spasticorum symptomatum
 causa venam fecat, spasmos, si non augeat,
 certe male curabit. Res patet; medicamenta
 enim morbo sunt accomodanda, haud qua-
 quam vero ratione morbus medicamentis; quod
 si tamen aliter fit, non fieri potest, quin morbus
 evadat pertinacior. Spasmus solidorum est vi-
 tium, neque video, dummodo isthoc motus
 vitium ne ex plethora pendeat, quomodo
 sanguinis detractio possit spasmus curare. Cu-
 ius rei veritatem, ut plura alia, iamiam intelle-
 xisse videtur Aretaeus (de curat. diut. morb.
 Lib. 1. 5.) qui multis contra sanguinis detractio-
 nem in atra bile disputat. Quae si cui haud
 sufficiant ad acrimoniam, in infarctibus antiquo-
 rum obviam, explicandam: cogitet morbum
 atrum saepe nihil fuisse, nisi febrem biliosam,

ubi bilis saepe ita corrupta proiicitur, ut lixivio caustico sit vehementior. vid. *Ill. Baldinger neues Magazin* 16 B. 2. St. p. 124. et humi effusa aquae fortis instar spumas edat *Borelli obs. 1. Cent. II.* quaeve ita putrida facta est, ut cadaver oleat. *Hipp. de morb. II. 29.*

Quamquam vero haec omnia mihi probare videntur, medicinam recentiorum, si de infarctibus quaeritur, non longe abesse ab antiquorum decretis de atra bile: tamen video, antequam aliquid certi possit poni, hanc materiam uberiori opus habere tractatione. Haec vero a me fieri nequit, quippe qui opusculi mei angustiis magis impediatur, quam rerum tractandarum inopia, prudentiorum igitur iudicio, ut cetera omnia, quaestionem relinquo, an decreta recentioris medicinae de morbis biliosis et infarctibus habeant convenientiam quandam cum antiquorum placitis de atra bile. Iidem praeterea constituent, utrum dici possit, recentem medicinam iusto pauciora habere de atra bile antiquorum, an non.

SECT. II.

De sede morbi ex antiquorum
sententia.

Si de sede atrae bilis ex antiquorum sententia quaeritur, omnis in eo convenit antiquitas, ut hepar et lienem praecipue reum agat. Nemo certe intelligere potest, cur has praecipue accusarint partes, nisi sciat, quae ipsorum fuerint de his organis decreta physiologica, neque ego cum Ill. Mezlero facere possum, qui causam in eo quaerit, quod antiqui has partes post mortem semper invenerint vitiatas, morbosas et infarctas; nullo enim modo constat, Hippocratem cadavera infecasse, et Galenus adeo affirmatur simias tantummodo aperuisse. Bene vero novērunt antiqui, sanguinem, qui in hepate sit, crassum et limosum reperiri; unde contendunt, hepar tali praecipue nutriri sanguine, cum per se sit viscus durum et crassum (*Galen. de usu part. VI. 10.*) At sanguis hepaticus, ex quo nutritur hepar, multas habet partes et leves et crassas, quae nutritioni hepatis inservire nequeunt; quare antiqui quatuor esse organa contendunt, quibus hepar a partibus inutilibus liberetur et

purgetur, lien nempe qui crassum, vesica urinaria et uterque ren, qui partes ad se attrahit leviores (*Galen. de us. part. L. V. 10.*). In hac enim vi attractoria, secretionibus et excretionibus tributa, tota versatur antiquitatis ratio, has res explicandi. Accidit vero haud raro, ut splenis vis attractoria aegrotet, tum hepar crasso suo haud purgatur, sistitur in hepate atra bilis naturalis, aut succus melancholicus, et nisi alia fiunt, certe oritur icterus niger (*Paullus de remed. Lib. III. Cap. XLIX.*) Crassum, quo hepar a liene purgatur, per venam attrahitur lienalem, nam ex *Aretaeo* (*de caus. et sign. acut. 2.*) in venis fluit sanguis spissus et crassus, in arteriis levis et tenuis, et Arabes, qui maiorem de vena portarum habuisse videntur cognitionem, negant ex hepate modo succum melancholicum attrahi, sed etiam ex ceteris visceribus. At vero, quemadmodum spleni tribuerunt antiqui facultatem, succum melancholicum attrahendi, ita ex antiquorum sententia ipsi competit vis, hunc succum retinendi. Si vero lien tumidus sit, aut alia quacunq; causa morbo afficitur, ita ut vis re-
tenti-rix debilitetur: succum istum ulterius retinere non potest, et fit per vasa brevia vomitus melancholicus (*Paullus de re med. III. 49.*)

Ex qua quidem antiquorum de vomitu atrae bilis disciplina, facile elici potest, eos vomitum cruentum saepe cum morbo commutasse

atro,

atro, et vasa brevia ipsis solam fuisse viam, per quam talis vomitus fieri posset.

Atra bilis morbus fuit humorum, communis autem fons humorum et sanguificationis antiquis fuit hepar; ergo atrae bilis primam originem, sedemque primariam in hepate ponebant. In tanta enim apud antiquos hepar fuit auctoritate, ut non solum hanc sanguificationis functionem ipsi tribuerent, sed ut ex huius visceris bona aut mala constitutione brevitatem aut longitudinem vitae derivandam censeret *Aristoteles* (*de part. animal. IV. 2.*) et ut Tityi, vim Latonae inferentis, hepar, quia in eo tanquam sanguinis fonte voluptas ponebatur, a vulture apud inferos roderetur.

Quae cum ita sint, facile intelligitur, cur antiqui atrae bilis sedem in hepate et liene posuerint. — Iam vero, licet multa restent dicenda, ne praescriptos opusculi fines transgrediamur, antiquorum decreta de atra bile parumper omittamus, studium ad ea convertentes quae sunt recentiora, ut etiam videamus, quomodo atra bilis antiquorum a nostris sit intellecta et descripta medicis.

SECT. III.

De recentiorum de atra bile
decretis.

Si quis autem recentiorum decreta de atra bile considerat, mox intelliget, eos in nomine tantummodo convenire, in re nullo modo. Ita enim variae et diversae inter se sunt recentiorum de isto morbo sententiae, ut haec ipsa opinionum diversitas haud exiguum praebet argumentum rei nondum satis tractatae, neque ex omni parte spectatae.

Multi autem in eo conveniunt scriptores, ut atram bilem internarum haemorrhagiarum speciem habeant; talis equidem est *Fr. Hoffmann in D. morbo nigro Hipp. Halae 1701*, quam sententiam omnes tuentur medici, qui Hoffmannum secuti sunt, de quibus vid. *Select. opusc. in quibus Hipp. explicatur ed Ill. Baldinger. Goett. 1782. et Simson de re med. Diff. 4. pag. 153.* Libenter quidem concedo, antiquorum decreta non plane ab hac morbi notione abhorreere, quippe ipsis ad atram bilem notandam suffecisse videtur quicumque vomitus atri coloris, qualis saepe est vomitus cruentus, et Hippocrates in
descrip-

descriptione morbi atri (Lib. II. de morb. S. V.) sanguinis vomitum claris notasse videtur verbis. At nullo modo affirmare possum, quemadmodum post Fr. Hoffmann fecerunt scriptores modo laudati, internam haemorrhagiam antiquis fuisse unicam atrae bilis formam. Scio praeterea vomitum cruentum, si causam spectes, multa habere similia cum atra bile antiquorum, ex communi enim medicorum sententia talis vomitus ex infarctibus abdominalibus oritur; idem scio morborum diversitatem praecipue symptomatum varietate cerni. Iam vero si alia observantur symptomata in vomitu cruento, alia in atra bile antiquorum: nescio certe, an liceat morbos, natura et symptomatibus diversos, inter se commutare. Vomitus enim cruentus cito et inprovise exoriri potest, quaecunque vis externa vasorum rupturam efficiens, quaecunque aestuatio vehemens, quodcunque denique irritamentum, stomacho illatum, ita vasa gastrica stimulare potest, ut licet haud observentur infarctus, qui sanguinis restagnationem versus ventriculum efficere possint, verum fundant sanguinem. Talis vero certe non est atra bilis, quae semper causam requirit chronicam, diu iam in corpore ita delitescens, ut sanitas labefactetur. — Vir dexteritatis laude et eruditionis varietate mihi imprimis venerandus, et quod multo potius est, amicitiae vinculo carissimus

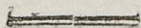
simus, morbo quondam affectus fuit, quem medicus, Vir eximiae in arte facienda sollertiae, atrum vocavit Hippocratis morbum. At hic morbus pariter nihil aliud fuit, nisi vomitus cruentus, quare eum nullo modo ad atros referendum censeo morbos. En imaginem morbi descripti et typis expressi in Frankfurter medic. Wochenblatte Jahr 1791. Iudicium enim ferant alii me sagaciores.

Aegrotus lienosus suscepit iter, in quo ipsi haud defuerunt variae mentis agitationes, labores innumeri exiguo temporis spatio agendi; unde redux vires eximie fractas sensit; advenit colica cum exigua diarrhoea; animadvertit, pressionem in scorbiculo, cum vomendi conatu et vomitus ipse insecutus est materiae atrae talisque deiectio; bis eundem passus est; febriles accesserunt motus, et vomitus rediit, instantis mortis praenuncius; dolor lienis eximius fuit, qui tamen adhibitis externe anodynis cessit, quo amoto mox omnia ex voto cedebant.

Patet morbi causam fuisse in liene; at iam antea fuit lienosus aeger, quaeritur, cur eodem morbo non prius affectus fuerit. Lien infarctus causa mihi est morbi remota, necesse igitur fuit, ut aliquid accederet, quod vomitum istum producere posset, quod si accessit, causa mihi morbi est proxima, sive continens. Iam vero intelligimus, aegrum nostrum iter suscepisse

pisse, et praecipue variis animi motibus fuisse
 obnoxium, hinc ego concludo spasmus factum
 fuisse, quem quidem Colica, lienis dolor, et
 antispasticorum usus externus ita efficax satis
 notasse videtur; hic vero spasmus restagnationem
 versus ventriculum effecit, hinc vomitus
 cruentus. Vellem itaque ut medico experien-
 tissimo placuisset, motuum febrilium, qui eve-
 nerunt in morbo causam quaerere, vellem, ut
 dolor lienis vomitum praecedens eum ad causae
 proximae cognitionem adduxisset, vellem deni-
 que, ut antispasticorum usus ita efficax veram
 morbi naturam aperuisset. Sed video me de
 vomitu isto cruento nimis fuisse longum. Con-
 donent iudices amicitiae, si in sua re iusto fue-
 rit loquacior. Neque de vomitu cruento cum
 atra bile non commutando quidquam ulterius
 addam, cum gravem meae sententiae defenso-
 rem videam Ill. Marcard qui talem vomitum,
 quem ipse vidit (medicinische Versuche, B. 2.
 p. 194.) nullo modo contendit sanguineum,
 aut vomitum cruentum, quique (Beschreibung
 von Pymont, 2 B. pag. 57.) vomitum cruen-
 dum nullo modo cum atra bile commutandum
 censet.

Longe igitur aliam theoriam recentissimus
 et optimus atrae bilis scriptor proposuit Ill.
 Mezler, bene intelligens, quam male scriptores
 vomitum cruentum cum atra bile commutarint.

Contra antiquorum autem sententiam Ill. Mezler pro communi atrae bilis materia assumpsit tantummodo bilem. Nomini fortasse atrae bilis nimis inhaesisse videtur vir iste illustris: huic bili, antequam fieri possit atra bilis, admiscendam censet pinguedinem, vario modo corruptam et depravatam; cum vero, ubi pingue est, pituita etiam inveniatur, neque oleum ceteris admisceri possit humoribus, nisi accedat gummi quoddam, quo pingue ad miscelam aptum reddatur: huic ex pinguedine et bile factae mixturae admiscet pituitam. Ex qua quidem materialium varie depravatarum compositione oriri contendit massam illam putridam, tenacem et acrimonia sua radentem, qualis est atra bilis antiquorum.

Qua quidem Ill. Mezleri theoria atrae bilis quid potest ingeniosius excogitari, quid doctius proferri? Video tamen hanc eandem sententiam iam iam attigisse magnum Boerhaavium, eiusque doctum Commentatorem, Swietenium (ad aph. 1105.) neque me fugit, hanc ipsam materiam uberius tractasse *Cl. Lorry in Mem. de l'acad. de P an 1779.* Ipsa vero tractatio recusa legi potest in *Abhandlungen für Aerzte.* At non placuit Ill. Mezlero suae de atra bile theoriae ponere argumenta; video tamen hoc factum esse in libro *über die Wassersucht* pag. 67. ubi, cum Hipp. de morb. vulg. L. VI. S. VII. p. 1190 ed. Foef.)

Foef.) basin bilis contendit pinguedinem, et ubi cum Cl. Lorry l. c. hepar tanquam pinguedinis depuratorium organum censendum esse putat. Nullus est corporis humani humor, ita enim Ill. Mezler, qui cum bile in maiori positus esse videatur affinitate et connexionem, nisi ipsa pinguedo. Nam si bilis secretio viciatur, ita ut aut nulla, aut corrupta existat bilis, nullo modo id fieri potest, nisi simul chylus depravetur; cum vero chylus pinguedinis in se contineat principium: intellectu facile est, hoc fieri non posse, nisi pinguedo in telo cellulari deponatur imperfecta, corrupta et male animalisata. Quae cum ita sint, Ill. Mezler concludit, bilem corruptam depravatam producere pinguedinem et vicissim viciatam pinguidinem bilem viciatam, et eodem loco cum Ill. Wrisberg in animadvers. ad elem. physiol. Halleri pag. 17. existimat, pinguedinis subitam et improvisam accumulationem ex hepatis vitio plerumque pendere.

Nolo equidem contradicere, cum iuveni inexperto haud conveniat cum eruditis disceptare viris. At dubitare unicuique licet, dummodo ne id fiat sine ulla ratione. Concedo igitur libenter, malam bilem malum producere chylum, huncque malam pinguedinem; at dubito, malam pinguedinem bilem corrumpere, et haec omnia fieri vicissim. Nam licet vera sit prior thesis: tamen ex ea nullo modo elici posse
vide-

videtur alterius veritas. Cogitavi enim mihi causam morbosam, quae varios protulit effectus, nemo certe dixerit de iis, quippe qui causam iamiam supponant, hos causae, unde devenerint, in se continere rationem; scio praeterea hydropis anasarcae causam saepe in bile esse quaerendam, quae concoctionis mechanismum impedit, et pinguedinem inde producit imperfectam, ita ut materia, in tela cellulosa contenta, magis praebeat pituitae resolutae formam, quam pinguedinis; non credo autem, hanc pinguedinem corruptam in causa esse, ut bilis sit depravata, neque medico licere mihi videtur, ubicunque duos observaverit morbos, unam alterius ponere causam. —

Sed intervenit Clariss. Lorry, qui peculiari studio bilis et pinguedinis demonstravit affinitatem. Flavum pinguedinis colorem derivandum censet ex bile, pinguedinem tingente. Abunde id quidem docet, pinguedinis generationem in concoctione esse ponendam, nullo vero modo id probare videtur, pinguedinem praecipuam conferre symbolam ad bilem generandam.

Observavit praeterea Cl. Lorry, bilem infantilem parum esse flavam, parum amaram et animalisatam, et causam invenisse se credit in pinguedine imperfecta, et pituitae simili. Haec omnia recte sunt observata, dummodo ex iis talis conclusio deduci possit; omnes enim functiones

in

in homine ita imbecilli imperfectae et debiles fiunt, ergo secretio etiam bilis, et pinguedinis in tela cellulosa depositio, neque mihi videtur ea de causa affinitas utriusque humoris probanda esse, cum una causa esse possit, quae bilis et pinguedinis secretionem efficiat imperfectam, neque necesse videatur esse, ut unus humor, imperfecte secretus, alterius male secreti in se contineat causam. Notum praeterea est, in mulieribus lactantibus saepe fieri lactis in tela cellulosa depositionem, hancque laxantibus et aperitivis plerumque curari, imo morbum istum lacteum diarrhoea critice oborta cessasse observatum est. Quae quidem observatio aliud est argumentum sententiae, a Cl. Lorry prolatae. At natura, materia aliena gravata, et mole se liberare studens, materiam evacuandam eo praecipue deponere solet, ubi factum est irritamentum. Iam vero resolventium et evacuantium ea praecipue est natura, ut locum, quo deveniant, stimulent et iritent; unde facile intelligi posse credo horum medicamentorum in morbis lacteis vim, et actionis modum; ita enim etiam in hydrope anasarca fit, ut aqua in telam cellulosam profusa, evacuantibus et purgantibus non sine eventu evacuetur. Neque alia diarrhoeae in morbis lacteis critice obortae ratio esse videtur, hoc tantummodo discrimine, ut ex stimulo, in primis viis subsistente, accedat maior bilis profu-

profusio et secretio, quae itaque non tanquam morbus ipse spectanda esse videtur, sed tanquam symptoma, morbo superveniens.

Restant multa alia argumenta, a Cel. Lorry l. c. prolata, quibus suam de bile naturali et atra bile confirmare studet sententiam, sed omnia in eo peccare videntur, quod omni exceptione nullo modo sunt maiora. Praecipua tantummodo iamiam adduxi, nolui enim rem, a recentioribus tanto studio ventilatam, in dubium vocare, sed id tantummodo egi, ut contra argumentandi rationem quaedam proferrem dubia; cogitare enim muneris fuit. Quod reliquum est, viri prudentiores, si quid perperam differui, aut falso iudicavi, iuvenilis ingenii infirmitati condonent. —

Nihil autem magis in hac ipsa tractatione molestum fuit, quam opusculi ipsius angustia, qua ego multa reticere cogor, quae omittenda non sunt. Haud quaquam tamen impediri possum ne, quaedam *de atra bile, ut signo* dicam, nam valde diversa et inter se varia antiquorum decreta hac de re sunt, et certe confido, eorum, qui ad antiquitatis studium animum appulerint multos esse, qui in hac praecipue re antiquos obscuros, et sibi ipsis contradicentes invenerint.

SECT. IV.

De atra bile ut signo, et de signis
atrae bilis.

Atrae bilis exitus adeo diversae fuit iudicationis ut is et letalis et salutaris fieri posset.

Iudicium enim diversum fuit, prouti atra bilis abiret, aut pituitosa aut sanguinea biliosa, aut melancholica; has enim formas malignitate sua inter se diversas esse, iam antea notavi. Pessima omnium fuit ea, quae ex bile vitellina orta erat.

Multum praeterea interest, utrum atra bilis abeat tanquam morbi symptoma, an tanquam morbi causa; illa enim notat morbi vehementiam, haec morbi solutionem. Quare Hipp. in Coac. praen. S. II. p. 127. ed. Foëf. febricitantibus in principio atrae bilis exitum letalem fore pronuntiavit.

Iudicium defumebatur ex colore materiae reiectae. Nam si color fuit porraceus, aut lividus, aut niger, quisque horum colorum pravus fuit; si omnes simul adfuerunt colores, perniciosissimum vid. Galenus Comment. in libr. Epid.

Epid. II. text. II. ed. Chart. Hippocrates Lib. praenott. p. 78. ed. Mercur.

Neque levis fuit momenti odor materiae; livida enim materia si olet: praesentissimam denunciat mortem Galen. Comm. l. c. notat enim gangraenam.

Diversum tandem fuit iudicium pro symptomatum comitantium diversitate; in perniciose enim se habentibus parvi tremores et aeruginosi vomitus; letale Hippocrates Coac. praenott. No. 64. T. VIII. p. 856. ed. Chart. Aph. IV. 22. 23. et si symptomata adfuerunt magnam versus caput congestionem significantia, ut capitis dolor, surditas, et si vomitus aeruginosi advennerunt, tunc delirium ferinum instare notante Hipp. praed. I. ed. Mercur.

Si vero quae signa atrae bilis, apud veteres fuerint, quaeritur, omnino tenendum est, ea parum sufficere ad morbi causam cognoscendam, neque necesse esse putarunt veteres, ut morbum per se satis notum et insignem, suis significarent signis. Ubicunque enim vomitus niger et deiectio nigra supervenerat, morbum ex atra bile derivarunt. Quae licet ita sint, tamen hic ea notanda putavi; quae antiquorum lectione invenire potuissem.

Quemcunque autem morbum chronicum, sine apparente causa subsistentem, ex melancholia deduxerunt antiqui. Chronica enim morbi

indo-

indoles et natura saepe sufficiebat ad causam melancholicam statuendam; materia enim atrae bilis ingente est tenacitate et spissitudine, et ea de causa praecipue apta visa est, ut morbos produceret diuturnos.

Morbis autumno ortis aliquid melancholici inest, et tempestas autumnalis atrae bilis in morbis fuit signum. Hipp. de nat. hom. S. III. p. 231. ed. Foëf. Galen. III. aph. 22.

Certissimum humorum signum ex colore haberi testatur Galen. de sanit. tuend. IV. 4. T. 6. p. 121. Comm. in Hipp. lib. de humor. T. VIII. pag. 509. Quare si morbus accidebat homini nigris pilis et fusco habitu, hic ipse color atrae bilis morbi causam in se continentis fuit signum vid. Alexander l. 1. Ne vero medicus hoc coloris signo crebrius decipiatur, Paullus de re med. III. 78. monet, in podagra affectis, si atra bilis causa est, nigriorem reperiri colorem; at ad firmiorem diagnosin multum facere contendit progressa, victus et reliqua.

Quodcunque exanthema, quodcunque ulcus nigro colore ex atra bile factum fuit. Aetius III. c. 132. Paullus IV. 6. 25. 26. et ulcera insigni in gangraenam proclivitate praedita, ubi color plerumque nigrescit, ex melancholia orta esse censuerunt antiqui, et circa carbunculum, cancrum et terminthos nullam fecerunt exceptionem.

Quidquid autem excernitur nigri coloris,
 id melancholicum fuit, quare urina nigra in fe-
 bre acuta cum splene elevato oborta, atrae bilis
 fuit signum. Hippocr. Epid. I. S. III. aph. 3. et
 Mercurialis ad h. l. de morb. mulier. L. II. S. V.
 p. 666. pr. ed. Foëf. Pulsus ubi tangitur lentus
 et tardus, sanguinis motum notat aegrum, et
 humorum crassitiem; quare hic pulsus atrae
 bilis peculiare fuit signum. Aretaeus de cauff.
 et sign. diuturn. 1. 5.

C A P. II.

Morbi nigri aetiologiam exhibens.

Rerum tractandarum series, et ordo orationis ad causas, atram bilem procurantes, ducit; facili quidem opera eas adducere potuissim, si consilii fuisset, scriptores exscribere et alterius uti studio. Quod ut evitarem, hanc de causis tractationem ita institui, ut recentioris pariter atque antiquae aetiologiae haberem rationem, neque hoc mihi sufficiebat; sed cum intelligerem, atrae bilis aetiologiam omnes fere complecti causas morbificas, neque eas omnes, ob nimis angustos opusculi mei fines, a me rite tractatum iri praeviderem: mecum constitui, universales ponere aetiologiae notiones, bene simul intelligens, quam aptae sint tales ad cognitionem rerum, in experientia positarum, et augendam et firmandam. Est praeterea una atrae bilis forma, a recentioribus fere ommissa aut neglecta, quae fortasse nihil fuit, nisi febris biliosa, cum eximia bilis corruptela coniuncta, quemadmodum in nosologia haud omittendam putavi, neque in morbi aetiologia omisi.

Haec sunt, quae, antequam ad causas ipsas progrederer, praemittenda putavi.

Divido itaque causas

I. in eas, quae ex antiquorum sententia humores adurere solent, hoc est, quae dissipatis humorum mobilioribus, efficiunt, ut uniantur immobiliora.

II. in eas deinde causas, quarum rationem haemorrhoidum et mensium obstructio et retentio continet.

III. in eas tandem, quae nervosum systema praecipue aggrediuntur, et quae per irritamenta varia, spasmos et convulsiones humores ita immutare possunt, ut varias acrimoniarum formas subeant.

IV. in eas denique, quae digestionis praecipue organa laedunt et afficiunt. —

Plus simplici vice dixi, adustionem humorum nihil aliud esse, nisi humorum coagulationem, ubi calore leves partes in humoribus dissipantur, et crassa uniantur; ita enim explicasse videtur *Gaubius* hanc atrae bilis causam vid. *Anfangsgründe der Pathologie*, §. 303. Fuit vero haec ipsa adustio praecipua atrae bilis causa; ubicunque enim antiqui atrae bilis iniiciunt mentionem, humores accusare solent superaffatos, adustos et in cinerem conversos; ita enim *Galenus* (*Lib. III. aph. 22.*) affirmat, autumnuum atram bilem tunc praecipue proferre solere, si
prae-

praecesserit aestas, quae humores iamiam *aduffit*, et Paullus IV. I. elephantiasin ex sanguine aut bile, utrisque *superaffatis*, deduxit. Aduffio igitur praecipua fuit atrae bilis causa, et humorum coagulatio, ab aduffione prolata, efficit atrae bilis notionem. Satis quidem haec omnia notant, inter infarctus recentiorum et atram bilem antiquorum nullum intercedere discrimen, utrumque morbum eandem supponere humorum constitutionem et naturam, eandemque causam.

Si vero causa proxima in morbis quodcumque est, quod ex antecedentibus simul sumtis efficitur; aduffio antiquis fuit causa atrae bilis proxima, ex multis aliis producta, et remotis et antecedentibus et occasionalibus, quas omnes, quemadmodum genus species suas, aduffio sub se comprehendit.

Ante omnia autem autumnus hic nominandus est, praecipue, si aestas calida praecessit, quae humores iamiam antea aduffit, *Aristoteles I. Probl. XIX. Galenus Libr. III. aph. 22.* Nam si aestate calida transpiratio ita aucta fuit, ut humores praeter naturam partibus suis levioribus privati essent: facile exinde fieri potest praeter naturalis humorum inspissatio, quae quidem eo magis augetur, si autumnus accessit frigidus, siccus, nec pluviosus. *Hipp. de aere loc. et aq. III. p. 288. pr. ed. Foes.* Vasa enim calore adaucto

debilia et laxa reddita, frigus cito constringit, humores inspissatos, et iamiam adustos, ad intestina propellit, et fit plethora abdominalis: materia autem transpirationis, in corpore retenta, et sanguinis adusti versus abdomen congestio, succos entericos et bilem praecipue depravare solent, magnum enim abdomini et nervis abdominalibus inducunt stimulum, qui diu esse nequit, quin variae acrimoniarum formae producantur, et hinc frequens morborum crassorum et februm intestinalium intelligitur causa. Ita *Sanctorius aph. 469.* aerem, vasa cutanea claudentem, egregie cum tristitia comparat, quae intrinsecus idem efficit, quod aer extrinsecus retinet enim crassitudinem perspirabilium, et ita ventus autumnalis antiquis noxius visus est, ut apud poetas *plumbeus* plerumque nominaretur auster. Horat. Sat. II. 6. 18. At transpiratio oppressa non unica fuit causa, cur antiqui hunc morbum autumnis praecipue adscriberent; aliam enim adducit causam, in autumnis positam, *Hipp. de nat. hom. S. III. p. 227. ed. Foëf* sanguinis nempe penuriam, quam autumnis tempestate se praecipue observasse credit. Sanguis autem si peccat inopia, omni corpori languorem inducit; sanguine enim sano abundans, alacris est, ad quaevis paratus subeunda, quidquid agit, cito et cum nervorum intensitate perficit, et actionum alacritas haud exiguum esse potest signum de functionum

tionum internarum intensitate; haec autem omnia contra fiunt, ubi corpus sanguine caret, circulus praecipue sanguinis aegre, et cum molestia quadam perficitur, hinc facilis stasis, et vasorum obstructio, et si humorum motus praecavet, ne exoriatur acrimonia in iis: variae acrimoniarum formae ex hoc ipso motu ita aegro et difficili intelliguntur.

Sed quaeri potest, cur Hippocrates hanc sanguinis penuriam, praecipue in autumnno posuerit. Aestate materia caloris expansus sanguis plethoram mentitur, quae autumnno cessat cessante calore; congestio praeterea si fit: necesse est, ut partes ceterae sanguine priventur, et fiat necesse est in istis partibus sanguinis penuria; et ita explicandus mihi visus est Hippocratis locus laudatus; recte quidem observasse videtur Hippocrates, quod in sanguinis penuria atrae bilis causam posuerit, at nollem huius ipsius penuriae causam in autumnno quaerere.

Si vero aeris subita mutatio, quae plerumque autumnno fit, idem extrinsecus efficit, quod tristitia intrinsecus: facile intelligi posse credo, animi pathemata ad causas, adustionem in humoribus efficientes, pariter posse referri; et si *Aristoteles probl. S. XXX. T. II. ed. Genev. p. 1013* varios animi affectus ex varia deduxit atra bile: nobis atram bilem ex animi affectibus derivasse sufficiat. Sunt autem aliae animi affectiones,
 quae

quae, antequam morboſi quid producant, tranſpirationem opprimunt, huc vero ante omnia metum et triſtitiã referendam cenſeo, quae ſpãſmo quodam cutaneo vaſa ita conſtringit, ut humores verſus viſcera compellantur; hoc vero non fieri poteſt, quin materia per pulmones pariter, ac per vaſa cutanea eiicienda, et carbonum principium dicta, retineatur, et craſſitudo perſpirabilium gignatur, talis autem exacte eſt antiquorum aduſtio. Frigent praeterea illi, qui metu aut triſtitiã afficiantur; ſanguini enim languor ineſt, et ob vaſa cutanea, ſpãſmo conſtricta, partes iſtae ſanguinis calore ſoveri nequeunt, et eadem eſt ratio obſtructionis in viſcerum vaſis, quam intelleximus ortam ex ſanguinis penuria. Vt vero aduſtio ex tali cauſa fieri poſſit, antiqui contendunt, eam diu aſeſſe debere, quippe quae ſenſim agit, et ſenſim humoribus atram bilem inducit, vid. Hipp. VI. aph. XXIII. Sunt autem alia animi pathemata, quae vaſa cito magis, quam ſenſim conſtringunt, et ſolida cito in ſpãſticos agitant motus, talis enim eſt terror, ira, laetitia immodica. Quidquid vero ſanguinem in maiorem agitat circulum, antiqui ad aduſtionem referebant, cumque omnes animi affectus, ſine aucto humorum circulo, fieri non poſſint: intelligitur, omnia animi pathemata ad cauſas, aduſtionem efficientes, ab antiquis fuiſſe relata. Sed haec ſufficiant
ad

ad alteram adustionis causam intelligendam, neque enim muneris, neque consilii fuit, rem, satis iamiam notam, iterato studio tractare.

Aliam adustionis causam omnia complectuntur medicamenta, quae insigni utuntur vi ad vasa constringenda, et humores in iis coagulandos. Eximia quidem est medicamentorum adstringentium et roborantium utilitas in morbis, dummodo in iis tantummodo adhibeantur, ubi necesse est, ut naturae aliquid addatur. At iusto frequentior horum medicamentorum usus non potest fieri, nisi ingentem natura capiat noxam; non enim quaevis debilitas requirit naturae adiumentum; alia certe est debilitas, quae fit ex impedimento, vi vitali obiecto, et alia intelligitur, ubi causa in imminuta partium solidarum vi, et elasticitate posita esse videtur; et certe male curabit debilitates medicus, qui causarum, unde ortae sint, non habeat rationem. Crebrior corticis peruviani et ferri usus fecit, ut de his praecipue medicamentis hic sermo esset. Magnum certe utrumque est medicamentum, at si male et inepte adhibetur, nullum est, quod tantam morborum catervam post se trahere soleat, nisi ipse cortex et ferrum. Male in febre intermittente corticem habuit magnus Sydenhamius, neque iniuria, communis enim omnium medicamentorum, insigni contra quosdam morbos virtute praeditorum, fortuna

C 5

fuit,

fuit, ut a medicis iusto largius et empiricorum more exhiberentur, quasi ineffet aliquid specifici, et ad omnes morborum vicissitudines apti, hinc certe tantus corticis peruviani exstitit abusus, quantus unquam fieri posse videtur. Summum in febribus intermittentibus medicamentum apud nos adhuc est cortex peruvianus, in hoc autem multi medici peccare videntur, crebrior enim mihi id observandi fuit occasio, ut a resolventium usu iusto maturius abstineant; per diem enim resolvunt, et per menses corticem exhibere solent: hinc febriles motus, ad materiam solvendam ita salutares, opprimuntur, haud quaquam vero eorum causa tollitur, materia intacta manet, spasmi exoriuntur, qui materiam magis incarcerare solent; hinc tot infarctuum genera, hinc tot acrimoniarum species, et morbi chronici.

Ad medicamenta, quae humores adurere possunt, peculiari iure opium pertinet, nocent enim omnia, quae intempestive et praeter rationem exhibentur. Opium autem partes contra stimulos morbosos insensiles reddit, sopitque vim vividam, hinc eadem producuntur vitia, quae a corticis peruviani abusu procreata animadvertimus. Notum praeterea est, nisi vis vitalis in humores agat, eosque in animale[m] convertat naturam, omnes cito putrescere, et variam acrimoniarum formam subire, quod quem-

quemadmodum in humoribus fit, extra circulationis viam positus, idem certe fiat necesse est, post crebriorem opii usum, quod sensum obtundit, irritabilitatem pessumdat, stases humorum efficit eosque insanabiles reddit, inde putredo, inde acrimonia, inde adustio antiquorum.

Neque exigui momenti in ipsa adustione proferenda abusus est potus spirituosus, immodica venus, et febres inflammatoriae. Omnes enim corpus exsuccum reddunt, dissipant partes volatiles in humoribus, coagulantque crassas. *Ill. Weickard Medicinische Schriften, 1. St. p. 76.* puellam vidit novem annos natam, quae ex potu spiritus vini menses est passa; quidquid autem humores in tantum agitat circulum, ut fiat haemorrhagia, hoc ad adustionem efficiendam praecipue aptum esse videtur. De immodica autem venere ipse contendit *Hipp. de interm. aff. c. 47. et Galen. de sanit. tuend VI, 14.* eam corpus exaestuare et humores plus aequo exsiccare, et adurere. Ita *Galenus de atra bile C. 6.* atram bilem meminit ex febrili motu, omnes enim febres, calorque febrilis haud esse potest, nisi humores simul adurantur. Licet praeterea ex communi medicorum sententia motuum febrilium ea sit ratio, ut in causam agant morbosam, facile tamen intelligitur, hunc a stimulo morbofo excitatum motum saepe esse spasticum,

cum, qui vasa constringere praeternaturaliter solet, stases humorum efficit, acrimoniam gignit, et atram bilem ex motu febrili producit. *Galen. de loc. affect. Lib. III. 10.*

Multae aliae restant causae, quas adustio sub se comprehendit tanquam species, sed hae, quae iam tractatae sunt, sufficere mihi visae sunt, ut pateret, quid intellexerint veteres sub adustione, causa atrae bilis ita solemni.

Venio iam ad alteram atrae bilis causam, ita pariter solemnem et antiquis propriam, ut in hac et adustione omnes fere contineantur causae, atram bilem gignentem; est autem fluxus haemorrhoidalis et menstruus, de quo hic sermo erit. Dixi, hanc causam antiquis fuisse propriam, licet recentiores eam haud omiserint. Fuit enim veteribus longe alia de utroque fluxu sententia, quam quae apud nos est. Per haemorrhoides et menses magno cum sanitatis emolumento succus ille melancholicus expellitur, qui, praeter adustionem, quam facile pati potest, etiam non sine sanitatis detrimento in corpore accumulatur, et abundantia sua sanitati diversimode nocere et abesse potest, quod ne fiat, crebrius cavet haemorrhoidum et mensium, ex antiquorum sententia, fluxus vid. *Aretaeus l. diut. 5. Galen. VI. aph. 47. Actuarius de method. medendi I. 20.* — Si unquam sententia ex antiquis

quis defunta et ad medicinam recentiorum translata noxia fuit, certe haec fuit de salutari succi melancholici per haemorrhoides et mensis excretionem. Hinc enim orta est inepta illa fluxus haemorrhoidalis cum menstruo fluxu comparatio, hinc perversa illa opinio de fluxu haemorrhoidali, tanquam sanitatis praesidio. Magno vero sanitatis humanae emolumento fluxus haemorrhoidum a nostris medicis sua privatus est auctoritate; morbus enim est, et salutaris vocatur, si periculosiorem et graviorem et praecavet et avertit morbum. At non male utrumque fluxum ad atrae bilis causas retulerunt antiqui; inest enim utriusque retentioni sufficiens causa ad atram bilem producendam et augendam; nam fluxus, praecipue menstrui, retentio supponit causam, quae hanc ipsam obstructionem et retentionem efficit, quaeque mihi praecipue apta esse videtur, quaecunque demum sit, ut atra bilis gignatur, neque ea de causa persuasum habere possum, sanguinem, in menstruationis abstractione retentum, praecipuam in se continere atrae bilis causam, sed quantum ego video, primaria atrae bilis causa, quae plerumque a mensium obstructione et sanguine retento deducitur, ex ipsa causa, menstruationem impediens, derivanda esse videtur, ita tamen ut sanguis retentus accedat tanquam causa morbi secundaria aut occasionalis.

Si vero in abdomine facta est plethora: natura per vasa haemorrhoidalia venaesectionem localem instituere solet, egregium saepe plethorae et gravedinis inde ortae levamen; at hic ipse fluxus haemorrhoidalis licet afferat non exiguum aegroti levamen, causam morbi, et morbum ipsum relinquit intactum; sanguis enim evacuat, ut nova fieri possit eiusdem congestio, qua quidem iterata plethora vasa abdominalia ita distenduntur, ita debilitantur, ut quo crebrior fiat congestio, eo maior plethora existat. Natura, nimis fortasse provida, iteratam intendit venaesectionem per haemorrhoides, sanguinem evacuat, cui tamen valde parcendum esse videtur, et ea de causa chronicos infert morbos; ex plethora enim fiunt infarctus, ex causis plethorae oriuntur acrimoniae et ita atra bilis. Atra bilis igitur gigni potest, licet egregie fluant haemorrhoides, neque si obstructae sunt haemorrhoides, succi melancholici retentio in causa est, ut oriatur atra bilis.

Quae cum ita sint, valde superfluum videri possit demonstrandi studium, antiquitatis opinionem de excernendo succo melancholico, et sanguinis faece per menses et haemorrhoides, fuisse falsam, praecipue cum omnium recentiorum decreta in eo conveniant, ut per haemorrhoides et menses nullo modo expelli quid morbose contendant. At video Cl. *Weberum Hel-*
cologie

cologie p. 117. istam antiquorum sententiam renovasse, neque ab instituti ratione alienum visum est, quaedam de hac ipsa Viri illustri theoria proferre.

Negat vir Cl., plethoram sanguinis puri in causa esse, ut producat mensurationis negotium, neque enim per dietam antiphlogisticam, neque per haemorrhagias alias, neque per venae sectionem abigi potest fluxus iste menstruus, et foeminae sanguine carentes pariter huic fluxui obnoxiae sunt, ac plethoricae, et sanguine abundantes. Abunde quidem haec omnia docent, mensurationis causam et periodum adhuc latere, et nullius medici ingenium et studium eo penetrasse, ut explicare posset, quibus legibus mensuratio esset subiecta; at nullo modo ea docere mihi videntur, mensurationis officium in depurando sanguine contineri, quemadmodum putat *Ill. Weber.*

Si retentio sanguinis puri et insontis unicus esset effectus mensium obstructionis, quaerit Cel. Weber, unde fiant tanti morbi ex hac ipsa obstructione, qui venae sectione haud curantur, qui vero pauxillo sanguinis per uterum stillicidio tolluntur et removentur. Quaecunque autem mensurationis retentio supponit causam, ut iam antea dictum est, ex qua oriri potest tale impedimentum, cuius quidem causae ratio ea plerumque est natura, ut neque per
venae-

venaeactionem, neque per dictam antiphlogi-
 sticam removeri possit, talis enim causa est,
 quae infarctibus, vermibus, spasmis, cet. con-
 tinetur. Iam vero oritur sanguinis per uterum
 stillicidium, quod quidem satis significare vide-
 tur, impedimenti causam iamiam esse sublatam,
 et morbus cessat, quia causa remota necesse est,
 ut effectus etiam cessent. Quae cum ita sint,
 facile elici posse videtur, cacochymias illas, quae
 plerumque ex menstrui fluxus retentione oriri
 solent, nullo modo ex retenta sanguinis faece
 esse derivandas, sed ex causa ipsa, hanc reten-
 tionem efficiente, quae quidem plerumque talis
 animadvertitur, ut ex eius natura humores va-
 rio modo depravari et corrumpi posse intelliga-
 tur. Ne vero mihi aliquis obiiciat, hunc ip-
 sum sanguinem, qualicumque sit natura, aut fae-
 culenta aut infonte, omnino morbos, ex reten-
 tione mensium ortos, augere posse; libenter enim
 id concedo, dummodo haec ipsa sanguinis re-
 tentio ne habeatur tanquam causa primaria
 morborum prodeuntium, sed tanquam causa
 occasionalis, morbo superveniens, quae omni-
 no difficiliorem et molestiorem reddere potest
 morbum.

Iam supra a me notatum est, ordinem
 causarum esse ponendum, qui eas contineat
 causas, quae nervosum systema praecipue aggre-
 diantur, et ita atram bilem procreare solent.

Primus

Primus huius ordinis auctor mihi existit Cl. *Sauvages*, qui morbum nigrum Hippocratis febrem nominat nervosam. Erravit quidem vir iste illustis vid. *Vogels Handbuch der praktischen Medicin* Th. 2. pag. 81. at tanti in arte sua viri error mihi eximiam praebuit occasionem, rem magis cogitandi, magisque inquirendi. Nam si nervosi systematis affectio in causa est, ut morbus nominetur nervosus: tunc certe omnes morbi ad nervosorum genus referendi esse videntur, quippe nullus esse potest morbus, qui nervosum systema vario modo non afficiat, et in consensum trahat. Quod tamen fieri nequit, nisi eximia rerum diversarum exoriatur confusio. Quare neque eos morbos nominandos censeo nervosos, quorum natura ex peculiari nervorum irritatione pendet; saepe enim mihi observandi fuit occasio, morbos ex tali nervorum irritatione ortos fuisse, qui tamen vere nervosi non erant; talis enim est icterus, quem tamen nemo nominabit morbum nervosum, et talis certe saepe est morbus niger Hippocratis, quem ea de causa Cl. Sauvages perperam ad nervosos retulisse videtur morbos.

Morbum vero nigrum Hippocratis vomitusque atrae bilis saepe ex sola nervorum irritatione pendere, multa sunt argumenta, quae mihi probare videntur; neque antiqui hanc atrae bilis causam ignorasse videntur, cum ipse Hip-

D

pocrates

pocrates de loc. in hom. C. 13. in atra bile radicem mandragorae commendavit, medicamentum, quod eximia sua antispastica virtute valde laudatur.

Nervorum vero irritationes, a quocunque demum exoriantur causa, humores ita depravare posse, ut in virus abeant, et atrae bilis antiquorum naturam subeant, non unica est observatio, unde probatio desumi potest. Satis enim notum est, et iterata observatione comprobatum, in stomacho saepe gigni acrimoniam acidam, absorbentibus et antacidis haud vincendam, sed solis antispasticis curandam. Contigit mihi praeterea, ut phthisin observarem pituitosam, ex materia rheumatica, partes internas petente, ortam; tantam vero in hac phthisi intellexi pituitae acrimoniam, ut fauces acrimonia sua roderet, quae ita laesae tantum aegroto molestiam intulerunt, ut contra anginam ita molestam levamen enixe peteret. Ita saepe in pestis principio oriuntur vomitus atrae bilis, qui ex peculiari nervorum irritatione provenire solent vid. *Ill. Selle Pyretolog. p. 312. et scriptores ibi citatos*; et bilem, ex hac ipsa nervorum irritatione saepe praeternaturaliter coloratam, in febribus animadvertit *Ill. Selle l. c. p. 346.* Neque alia ratio vomitus atri, in febre americana obvii, mihi fuisse videtur, qui quidem tertio morbi die advenit periculosum morbi signum. Hanc enim febrem

febrem ad eos pertinere morbos, qui ex nervorum irritatione oriri solerent, non unica fuit causa, cur id persuasum haberem; maxima enim adfuit aegroti iniquies, insuperabile insomnium, ventriculi irritabilitas incredibiliter aucta, quae nullo alio remedio sedari potuit, nisi vesicante, quod materiam, assiduo stimulo stomachum irritantem, abducit, et infuso florum Chamomillae, quod inexpectatam in morbis spasticis saepe ferre solet opem. vid. Blane Beobachtungen über die Krankheiten der Seelente, aus dem Engl. 1788.

Haec vero observata sufficiant, ut intelligatur, nervorum irritationes humores valde depravare, et atram bilem in iis procreare solere. Sed quaeri potest, unde tantae nervorum convulsiones praecipue oriantur. Inexhausta autem est causarum multitudo, neque ad instituti rationem pertinere videtur; ut omnes commemorare allaborem. Nominasse igitur sufficiat acrimonias illas specificas seu incognitas; nam specifici et incogniti in medicina eadem est notio. Ipse autem cum adhuc Berolini sub Ill. Fritz in nosocomio praxin facerem, vomitum atrae bilis ex tali causa ortum vidi. Morbi istius historia tota huc quadrat, et cum ipse eam observarem, liceat eam hic uberius describere. Fuit autem aegrotus antea venerens, et sine ullo morbi levamine ex tonforum manibus ingentem

gentem ingessit mercurii copiam; in nosocomium devenit maculis venereis tectus. Dissimulare studuit mala sua male pudicus aeger. At ill. Fritzii oculis haud subterfugit dissimulati morbi natura. Maculae istae brevi cessabant, et aegrotus nimis securus, invito medico, nosocomium reliquit, ex parte tantum sanatus. Post ter quaterve septimanas hydropicus idem venit homo; insignis fuit ventriculi irritabilitas, omnia medicamenta vehementer vomitu reiiciens. Acrimonia venerea praecedens, morbus imperfecte curatus, et stomachi irritabilitas valde aucta satis mihi notabant, hunc morbum ex nervorum irritatione et systematis lymphatici pendere stimulo. Quare ante omnia opium cum diureticis adhibui, at reiiciebat aegrotus medicamentum; externe lenimentum antispasticum adhibui, quod aliquid attulit levaminis. Secundo die postquam in nosocomium delatus fuerat aeger, in dextro crure vidi inflammationem erylipelatosam, et mortem instare iudicavi, eodem die vomitus advenit atrae bilis et postero die mortuus est; nam extenuatis et male sese habentibus exitus atrae bilis letalis. *Hipp. IV. aph. 22. 23.* Aperui cadaver omnia sana inveni. Infarctus praecipue abdominales quaesivi, quia in his hydropis causa plerumque ponitur, at nullos inveni. Quis igitur neget, hunc vomitum ex peculiari ortum fuisse nervorum irritatione,

tione, et hydropem istum ex systematis lymphatici stimulo pependisse? Quicumque fortasse vomitus atrae bilis, quos Hippocrates semper exitiales fieri censuit, ex tali nervorum irritatione, ~~sumum~~ iamiam stimuli fastigium evadente, pendent.

Possẽm hic uberiorem de acrimoniis specificis inferere tractationem, cum ceterae omnes, pariter atque acrimonia venerea, atram bilem proferre et efficere possint; nam ex arthritica materia vomitum atrae bilis factum memorat Ill. *Selle pyretol. p. 321. et Swieten. Comm. ad aph. 110.* factam atrae bilis crisin refert per scabiẽm restitutam. At quidquid de una valet acrimonia, id etiam de ceteris affirmari posse videtur.

Sed quaeri potest, an eadem ratio sit vomitus atrae bilis, ubi infarctus simul abdominalis intelliguntur. Sic videtur; omnes enim fere morbi, qui vasorum in abdomine obstructioni plerumque adscribuntur, potius ex nervorum irritatione inde facta derivandi esse videntur. Nam si infarctus ad morbos istos procreandos sufficerent: certe non intelligerem rationem, cur eadem causa diu in corpore latere posset, sine apparente effectu. Quare si vomitus melancholicus fit ex infarctibus abdominalibus: necesse autea est, ut materia infarciens acrimoniam quandam adipiscatur, quae nervis spasmus aut convulsionem inducit; humorum au-

tem motus impedit, quo minus acrimonia prae-
 valeat; qui vero si cessat: humoris stagnantis facile
 fieri potest acrimonia, *Gaubius Pathologie* §. 298.
 aut si acrimonia non accedit: necesse tamen est,
 ut partes solidae ita fenfiles sint redditae, ut ex
 sola vasorum obstructione spasticos patiantur
 motus. Idem intellexisse videtur *Chambon de*
Monteaux von den Krankheiten der Frauenzim-
mer, 2. B. p. 343. qui splenitidem non ex solo
 impedito atrae bilis motu derivandam censet,
 sed ex materia acri et irritante, quae in nervis
 convulsionem efficit.

Quamquam haec omnia crebriorem atrae
 bilis ex stimulo, nervis illato, ortum notare
 videntur: sunt tamen et alia argumenta, cur
 hanc praecipue atrae bilis causam assumam.
 Magna enim est affinitas inter morbum nigrum
 et malum hypochondriacum, quae quidem
Aretaeo diut. 1. §. tanta est visa, ut contenderet,
 utrumque morbum unum esse eundemque. Ne
 vero mihi quis dicat, omnes hypochondriaco-
 rum querelas ex infarctibus provenire; est enim
 mali hypochondriaci quaedam forma, ubi in-
 farctus haud intelliguntur, et ubi neque alia
 apparet causa, cui tanti tribui possint effectus.
 Scio quidem istam formam negari a multis medi-
 cis, qui intelligere nequeant, quomodo effec-
 tus esse possit, ubi causa haud intelligatur ap-
 parens. At certe est quaedam nervorum sensi-
 bilitas

bilitas ita aucta, et a multis inter se diversis sensum producta caussis, quae omnem hypochondriacalem naturam continere videtur. Non enim omnes, de infarctibus abdominalibus querentes, sunt hypochondriaci, neque omnes hypochondriace affecti abdomen habent infarctibus impletum; sensibilitas itaque aucta est, quae in morbo hypochondriaco omnem pervertit sensum, et in qua omnes hypochondriacorum continentur querelae. Iam vero si ad hypochondriacalem naturam haec sensibilitas morbosa requiritur, et si morbus niger magnam cum hoc ipso malo habet similitudinem: intelligitur, atram bilem, et vomitum atrum, qui saepe etiam in hypochondriaci observatur, ex aucta sensibilitate et spasmi inde ortis proferri posse. Scio praeterea morbis crassis praecipue obnoxios esse tales, qui irritabili ex natura sunt temperamento; quaecunque enim aëris mutatio, quaecunque causa morbosa facile cum hac nervorum constitutione communicatur, spasmi oriuntur ex levi causa, et ingens irritamentorum cohors ex tali nervorum sensibilitate provenit.

Et licet haec omnia nihil, aut parum probassent: adsunt tamen observationes, ubi vomitus ater, et deiectio atra cito et improvise provenerunt. Nulla enim adsunt signa, quae medicum in inquisitione causae chronicae ducere possint, saepe nulla alia intelligitur causa, nisi

talis, quae cito oriri solet, et stimulo suo nocere potest, quemadmodum sunt animi pathemata. Vomitum atrae bilis ex ira ortum memorat *Ill. Mezler von der schwarzgallichten Constitution.* At dicat aliquis causam adesse posse chronicam, licet eam non intelligat medicus. Impedit autem observationum sinceritas, quo minus in morbis cito et praeter rationem abortis causam assumamus chronicam, quippe quae sensim orta, sensim etiam functiones laedit, et morbus cito et improvise abortus ex tali causa pendere nequit.

Iam vero iudicent viri docti, num haec argumenta sufficiant, ut statuam, atram bilem saepe ex tali nervorum irritatione pendere. Ego quidem huic tractationi ulterius inhaerere nequeo, quippe qui iam satis fecisse mihi videor, si res magni certe momenti a me non plane omissa est.

Concoctio laesa ab omni tempore tanquam prima morborum origo habita est; neque id inepte factum esse videtur; ex abdomine enim, in medio corporis posito, ad omnes partes venit, et sanitas et morbus; et ab omni causa morbosa, huic vel illi parti allata, ita affici et in consensum trahi potest abdomen, ut eximia in eo exoriantur vitia. Neque igitur mirum esse videtur, cur in concoctione laesa atrae bilis contineatur haud exigua causa. Omnes autem
causae,

causae, quotquot sint, quae concoctionis negotium aut pervertere aut vitare possunt, eadem etiam atrae bilis genesi valde favent. Quae cum mecum reputarem: has causas in tractatione de causis atrae bilis nullo modo omittendas duxi. At mox intellexi, talem tractationem omnes fere complecti debere morborum causas, quorum vero historiam opusculi mei inauguralis limites haud continere possent. Quare has omnes omisi, praecipue cum istas intelligerem in recentiori medicina eximie esse tractatas et expositas, et ita finem aetiologiae atrae bilis imponere potuissem, nisi mihi causa laesae concoctionis et atrae bilis obvenisset fatis quidem digna, quae uberius tractetur.

Ex eo enim tempore, ubi praxin Berolini facere inciperem, crebrior mihi fuit observandi occasio, medicamenta solventia et evacuantia male plerumque adhiberi ab iis, qui licet artis mysteriis non sint imbuti, tamen ad artem faciendam se destinatos et a natura vacatos credant. Hinc factum esse crebrius observavi, ut nullus in nosocomium deferretur aegrotus, qui non antea iamiam, magno plerumque detrimento suo, aut purgasset aut vomisset, nam quicumque morbus, ita enim tonsores et cicumforanei ratiocinantur, solventibus et evacuantibus non cedens, aliquid divini habet, et diuturna opus est curatione. Saepe igitur vidi febres catarrhales,

les, rheumaticas, evacuanti-
bus remediis corruptas, et
ambigua indutas natura; vidi
febres intestinales, ex
praepostera evacuatione ita
degeneres, ut dubium
exoriretur, utrum esset
febris nervosa, an
mesenterica et saburralis.
Tanti enim aderant
intestinorum spasmi et
debilitates, tanta virium
deiectio, et motus naturae
ita perversi, ut nulla fieri
posset materiae concoctio,
et ad evacuationem
praeparatio. Quae cum
ita sint: semper credidi,
hunc solventium et
evacuantium usum ita
ineptum crebriorem
esse causam laesae
concoctionis, et hunc
ipsum ea de causa
atrae bilis feminium
ponere.

Concoctionis vitia, a
qualicunque demum
caussa orta, et inde
omnes atrae bilis
formae si unquam
fuerint solemnes,
certe apud nos
sunt. Satis et
abunde mihi id
semper probavit
character februm
gastricus, ita
apud nos
frequens, ut
raro sit febris,
quae aliam
habeat naturam
nisi gastricam,
et nullus fere
sit morbus,
ubi
evacuantium
usu omnino
superfedere
possimus.
Semper
quaesiverunt
medici, num
apud nos
peculiaris
inveniretur
caussa,
concoctionis
functionem
praecipue
pervertens
et
corrum-
pens; alii
enim eam
invenisse se
credunt in
gulae
illecebris,
quibus
nostri
praecipue
dediti
esse
videntur;
alii in
venere
immodica
eam
ponunt.
Cum
vero
has
ipsas
causas
ante
nos
etiam
adfuisse
intelligerem:
concoctionis
laesae
vicia,

vitia, et atrae bilis causam in ipsa gastrica mor-
bis medendi methodo esse quaerenda visum est,
a quo quidem vitio recentior medicina non
longe abesse videtur.

Eximius pariter atque isto frequentior est
solventium et evacuantium usus, nam quidquid
in medicina crebrius iuvat, id semper prodesse
censetur; non enim quaevis sordium in primis
viis accumulatio indicat methodum gastricam,
neque omnis febris cum saburrae signis febris
est gastrica. Obvenit mihi quondam aegrotus
febre detentus; signa saburrae fecerunt, ut mor-
bum nominarem gastricum, et tractarem gastri-
ce; bene tulit aegrotus methodum, at mox
redibant eadem signa, eademque saburrae indi-
cia, et quaevis evacuatio crebrius repetita mor-
bum effecit et graviolem et difficiliorem; spas-
mus praecipue ventriculo advenit, et ab eva-
cuatione abstinui, hoc ipsum ventriculi symptoma
a medicamentis desumens, et mox vidi morbum
adhuc in tenebris latere. Febris hecticae signa
advenerunt, debilitas, sudores, vires frangen-
tes, febricula pulsus spasticus, et vespere febris
exacerbatio. Memini adhuc, quantum in his
ipsis symptomatibus trepidarem, morbi natu-
ram adhuc ignorans. Intellexi quidem mate-
riam adesse, nervos irritantem, per primas vias
haud evacuandam, quae febris in se continet
naturam; at latuit materiae natura. Quaesivi
reme-

remedium, quod omnia excretionum organa aperire posset, ut natura ipsa materiam, qualicumque esset natura, evacuare per ea valeret, et tartarum emeticum refracta dosi adhibui. Febris ingravescebat; medicamentum continuavi, et mox sub his naturae moliminibus sudores provenerunt critici, ita olentes, ut putredinis odor non posset esse detestabilior, et postero die aegrotus sanus evasit. Nullum unquam observavi morbum, cuius observatio mihi maiori fuisset utilitati, nisi haec ipsa febris; cognovi enim, febrem cum saburra non semper esse gastricam; cognovi, in ipsis morbis gastricis non semper sufficere methodum evacuantem; certior denique factus sum, in morbis gastricae indolis causarum praecipue remotarum medicoratio- nem esse habendam. In aegroto, cuius historiam inserui, causa sordium fuit transpiratio suppressa; necesse itaque fuit, ut sordes quidem evacua- rem; quo autem facto, transpiratio adiuvanda fuit, fortasse hoc medici munus ipsa perfecisset natura, ut satis notabant sudores symptomati- ci; at ego hoc salutare naturae conamen, eva- cuatione semper perturbavi et impediavi, quo mi- nus id rite fieri posset, et vellem, ut nil potius fecissem, quam ut temere egissem.

Audivi praeterea, quosdam esse medicos, qui peculiari morbos curandi gauderent metho- do; iactant enim isti methodici, morborum
multitu-

multitudinem ad paucas a se relatam esse notio-
 nes, sine quibus talis methodus existere non
 posse videtur; practicum medici ingenium, prac-
 ticamque dexteritatem in eo ponunt tales me-
 thodici, ut quisque sibi methodum elegerit,
 cui morborum curationem subordinandam cen-
 sent, neque tamen reputare solent, morbos non
 methodo, sed methodum morbis esse confor-
 mandam et subiiciendam. Inde certe saepe fieri
 solet, ut medici reperiantur, qui omnem mor-
 bum gastricum nominent, et gastrice tractent,
 aut qui omnes morbos ex infarctibus abdomina-
 libus deducendos putent. Omnis istorum me-
 dicorum methodus in resolventibus et evacuan-
 tibus continetur, omnesque morbos gastrice
 tractant, licet gastricum non habeant caracte-
 rem. — Egregium quidem in practica medi-
 cina videtur studii levamen talis morbos curan-
 di methodus, dummodo ne adhibeatur crebrius
 eximio sanitatis humanae detrimento. Tales
 enim, qui omnes morbos gastricos habent, et
 gastricae methodo subiicere conantur, vario
 modo peccare videntur; peccant enim, quod
 abdomen partesque, eo contentas, communem
 omnium morborum crisin constituunt; peccant
 deinde, quod resolventia et evacuantia in ipsis
 morbis saburralibus praeter rationem continu-
 ant, et methodum gastricam nimis extendunt;
 quod quidem utrumque concoctionis mechanis-
 mum

num eximie laedit et debilitat. Resolventia, et evacuantia intestinorum sensibilitatem stimulo suo morbose augent, et in spasmos disponunt. At vero dummodo concoctio laesa sit, et motos spasticos patiantur partes per se ita sensiles: tunc sufficiens ratio adesse videtur, ut atra bilis producat, et morbi crassi exoriantur.

Haud semel praeterea observavi, multos esse, qui in quibusvis aegritudinibus alvum sibi ipsi purgent, et salia media et neutralia ad ea pertinere remedia, quae in domestico usu sint posita; quorum tamen usus crebrior fieri non potest, quin concoctio laedatur, acrimonia gignatur, et partes, abdomine contentae, ita stimulentur, ut quaevis materia, per alias excernenda excretiones, huc deponatur, et organa ista iusto crebrius morbose afficiantur. Saepe enim natura sine stimulo allato saburram promovere solet, et male sanitati suae consulunt, qui quas-cunque sordes ingenti tumultu proiicere conentur.

Haec ipsae observationes fecerunt, ut non exiguam atrae bilis causam apud nos fortasse non minus solemnis, quam apud antiquos, in purgantibus et solventibus ponerem. Hae ipsae observationes fecerunt ut haec medicamenta magna cum cautione adhibenda putarem; quae si semel inepte et praeter rationem data sunt:

morbum

morbum in tempus trahunt, et complicatum,
hoc est difficiliorem curatu efficere solent.

Ita ergo ordinandas censui atrae bilis causas. Scio quidem, a me non omnes esse prolatas; haud tamen vereor, ne ea de causa in vituperium doctorum virorum incurrat iuvenilis ingenii et studii imbecillitas: integram enim morbi atrae et atrae bilis descriptionem dare non potui, quae certe longe fusior facta esset, quam quae pertractari posset exiguo, quod mihi concessum erat, temporis spatio.

Restat iam, ut de medicamentis iudicem, quae ab antiquis contra atram bilem laudata et adhibita esse viderim.

C A P. III.

De morbi atrii curatione ex anti-
quorum sententia.

Scio equidem, non paucos esse medicos, qui sui temporis inventis ita superbire soleant, ut, quidquid boni habeat medicina, suo tribuant tempori, et venerandae antiquitati omnem derogare studeant auctoritatem ac prudentiam. Ita haud pauci inveniuntur, qui negent, veteres novisse, quid essent infarctus abdominales. Quidquid enim in hoc morbo ita frequenti cogitatum bene, et scriptum egregie est, ex solis recentiorum libris desumendum censent, ridentque eos, qui in atra bile antiquorum aliquid invenisse se credant non plane absolum et dissimile. Verum quidem est, antiquos non infarctuum nomine usos esse ad observata sua significanda; at in monumentis veterum explicandis ne quis verba magis agitet, quam res ipsas: res enim nomine diversae haud quaquam sunt semper dissimiles re ipsa. Comparatio Hippocratis atrae bilis cum haemorrhoidum fluxu haud quidem probare videtur, eum bene novisse omnia

nia infarctuum genera. Notum enim est, Hippocratem hanc comparisonem ea de causa instituisse, quia per haemorrhoides atram bilem naturalem excerni credidit; et nemo fortasse est, qui tale ponat argumentum, ut contendat, atram bilem antiquorum nihil fuisse, nisi infarctus recentiorum. Et, si praeterea antiqui, quia circulationis leges nondum cognoverint, infarctus abdominales ignorasse creduntur, nescio certe, an tanta a medico requiratur circulationis cognitio, ut intelligat, vasa in abdomine posse a sanguine spisso obstrui.

Quae cum ita sint: semper mihi valde fuit probabile, veteres non exiguam habuisse cognitionem infarctuum abdominalium, dummodo ea attento legas animo, quae de atra bile ab ipsis scripta et observata sint. Haud exiguum meae sententiae argumentum ipsa atrae bilis curatio exhibet, quae quidem tota in eo versatur, ut sanguis inspissatus et adustus, vasa infarciens, resolvatur, et cum circulationem sanguinis sani inire denuo nequeat, educatur. Libenter autem largior, medicinam recentiorum, sanioris therapiae regulis nixam, his indicationibus et prudentius, et melius satisfacere; quidquid enim medica cognitio habeat eximum et perfectum, ex observationibus, et experientia praecipue pendet, eiusque excellentia fortasse annorum serie magis, quam ingenii acumi-

ne perficitur; neque inde mirum esse videtur, antiquitatem aegrotis suis, infarctibus, aut atrabile laborantibus, male saepe consuluisse.

Primaria atrae bilis causa fuit adustio humorum, eorumque coagulatio, et inspissatio; quare antiqui, cum hanc morbi causam praecipue cognovissent, ea omnia in adustione iam facta cavere putarunt, quae humores maiori afficere possent adustione. *Hippocrates* igitur *de morb. II. 29.* abstinendum censuit a vino meraco, cibis acrioribus, validis exercitiis, calidis lotionibus, a solis aestu, ab iis omnino omnibus, quae humores fervidos reddunt, et adustionem in iis efficere possunt. At vero, cum ipsam adustionem, non solum ex dissipatione partium in humoribus mobiliorum fieri posse intelligerent, sed etiam eam saepe factam observassent ex quacunque alia causa, quae humores inspissare et in cinerem quasi convertere posset: ea omnia *Hipp. de rat. vict. in acut. S. IV. p. 404. ed. Foës. de morb. II. 9.* caveri iussit, quae concoctu difficilia sunt, et humores ingenti crudorum succorum copia implere, depravare et inspissare possent. Quibus quidem omnibus bene cavisse videtur Hippocrates, ne in humoribus nasceretur atra bilis; at vero nullo modo intelligitur, quomodo ipsa atra bilis, in humoribus iamiam orta, et resolvi et curari possit; et nimis certe pauca habet Hippocr. de iis medicamen-

mentis, quae atram bilem resolvere possint, et in eo multi veteres mihi peccasse videntur, quod materiae evacuationi magis intenti fuerunt, quam resolutioni, et ad evacuationem praeparationi.

Scio equidem, Hippocratem *de morb. mulier. II. S. V. p. 666. ed. Foes.* cucumeris agrestis partem interiorem commendasse; quid vero efficere posse credatur medicamentum ita infirmum contra materiam, immensa tenacitate vasis adhaerentem? At ne iniuriam intulisse videar venerandae antiquitati, concedendum sane est, veteres in humoribus diluendis et resolvendis magis diaeteticis inhaesisse regulis, quam medicamentis, eximia virtute resolvendi praeditis, et nescio certe, an ab antiqua medicina id melius factum sit, quam a recentiori arte, quae resolventibus omnem tribuere solet efficaciam. Remedia enim diaetetica, licet blande, sensim et sine effectu apparente agere videantur, sua tamen habent bona in morbis praecipue chronicis, ubi curatio diuturna, et immensa medicamentorum farrago necessaria esse solent; nescio enim, utrum tutior magis placeat curatio in morbis chronicis, an celerior et cum morbi secundarii periculo suscepta. Id quidem persuasum habeo, per resolventia, crebrius et iterata dosi propinata, digestionem saepe ingentem capere noxam, quae haud raro tanta esse solet, ut morbus secundarius et gravior et molestior evadat

dat primario. Remedii medicamentosi dicti, ut a diaetetico distingueretur medicamento, ea est natura et indoles, ut graves et insolitos edat effectus, qui vero crebrius fieri nequeunt, quin natura iusto crebriori tumultu agitata et pervertatur et pessumdetur. Optima igitur semper mihi visa est Galeni regula ad Glauc. I. II. qui in morbis chronicis et febribus quartanis medico et blandam et mediocrem suasit curationem, quae quidem remediis diaeteticis optime peragitur, quippe quae a naturae legibus parum aut nihil recedunt, et naturam magis ducere, quam cogere videntur.

Liceat vero mihi contendere, veteres in eo crebrius peccasse, quod medicamentis, atram bilem evacuantiis, parum caute usi fuerunt. Antiquitas helleboro suo peculiarem et fere specificam vim contra melancholiam tribuere solebat; quae quidem observatio satis mihi probare videtur, veteres helleboro in morbis melancholicis iusto crebrius abusos esse. Scio equidem apud nos etiam drastica in infarctibus propinari tanto saepe cum eventu, ut ingente proiciatur tumultu materia, morbi causam in se continens; at talia medicamenta a nostris medicis certe raro praescribuntur, et nunquam propinari posse videntur, nisi medicus ambiguo pugnare velit Marte, et vitae discrimini exponere sanitatem humanam. Vis vero hellebori purgans

gans non unica fuit ratio, cur eum in morbis melancholicis ita commendarent antiqui; notum enim est, huic medicamento, quemadmodum omnibus ceteris, drastice purgantibus, praeter vim omnia excretionum organa stimulantem, inesse eximiam facultatem, haemorrhoidum et mensium fluxum et promovendi et pellendi; quae quidem medicamenti virtus praecipue in causa fuisse videtur, cur helleborus iusto crebrius in morbis melancholicis a veteribus adhibitus sit. Constat enim ex morbi atri aetiologia, antiquos persuasum habuisse, per menses et haemorrhoides succum educi melancholicum, et ex eius retentione oriri atram bilem; quare ubicunque atram bilem intellexissent, haemorrhoides per helleborum et promovendas et excitandas esse crediderunt. Hinc factum esse credo, ut multi recentiores in infarctibus abdominalibus haemorrhoidum fluxum tanquam naturae beneficium habeant. Triste certe beneficium. Nihil enim et periculosius, et deterius suscipi atque effici posse videtur, nisi hunc fluxum et excitandi, et per pellentia temere promovendi conamen. Scio equidem, fluxum haemorrhoidalem promoveri posse, si vitae periculum imminet, aut periculosior ex eo retento minatur morbus; at ne crebrius id fiat pellentibus, quae sanguinem exaestuant, spasmos inducunt, stimulantque partes solidas, et morbum ipsum et

curatu' difficiliorem et toleratu molestiorem reddunt. Miror certe, quod in mensium et haemorrhoidum retentione pellentia in tanto usu posita sunt a nostris adeo medicis, ut ubicunque eam observarint, per haec drastica et pellentia praecipue promovendam censeant; nullum enim effectum cogitari posse credo, nisi intelligatur causa, quae huius effectus in se contineat rationem; quare contra causam obstructionis potius curationem censeo dirigendam, et quae pellentia dicuntur, quia naturam magis cogunt, quam ducunt, aut exterminanda existimo, aut, si nos iis in praxi supersedere non posse videamur, certe raro et caute adhibenda esse contendo. Semper autem solitos sum, ubicunque inveneram in medicina aliquid male et perperam factum, eiusdem erroris causam anquirere; ita invenisse mihi videor causam, cur mensium et haemorrhoidum obstructio per pellentia plerumque curari soleat; nunquam enim et menses et haemorrhoides promoventur, nisi aegritudines variae ex hac ipsa retentione ortae sint, quare facile fieri potest, ut causa habeatur, quod morbus est, et mensium et haemorrhoidum obstructio magis spectetur tanquam causa, cum tamen sit morbus, qui causam, unde devenerit, supponit aliam. Igitur menses, et haemorrhoides obstructae, quocunque demum modo fieri potest, promoventur, causam
enim

enim tollere idem est, ac morbum curare. At haec ipsa causae cum morbo commutatio ratio mihi esse videtur, cur medicis saepe nihil fiat molestius, et factu difficilius, nisi haec ipsa mensium et haemorrhoidum restitutio; causam enim retentionis parum anquirunt, et per pel-
 lentia naturae haemorrhagiam potius extorquere solent, quam menstruationem et fluxum haemorrhoidalem.

Veteres, cum saepe in atra bile spasticos viderent motus, hos omnino anodynus sedandos putarunt; notum enim est, *Hipp. de loc. in hom. C. 13.* radicem mandragorae commendasse. Sed nescio, annon illa atrae bilis species quae ex nervorum irritatione oritur, innotuerit veteribus. Hoc quidem certe scio, *Paulum Lib. VI. 2.* cauterem spleni adhibendum putasse, licet de eius efficacia male iudicasse videatur, quippe qui credat, per crustam, incute factam, educi succum melancholicum. Notum enim est, per irritationem, in alia parte factam, saepe tolli spasmus et irritationem in viscere remoto. Cauterisatio igitur eximum certe fuit remedium, dummodo in ea atrae bilis forma adhibitum sit, ubi atrae bilis causa in acrimonia consistit, quae assiduo stimulo partes vexat, spasmos efficit, et humores depravare solet; videtur enim hic ipse cauteris usus idem efficere, quod fonticulus in phthisi pulmonali,

ab acrimoniae stimulo producta; avertit enim acrimoniam, et ita morbi perficit curationem.

Neque omittendum ibi putavi, *Aetium L. VI. c. 10.* in atra bile remissionem ab omnibus medicamentis commendasse; haec ipsa enim regula haud parvi visa est momenti in morbis chronicis, et atra bile curanda, licet non pauci sint medici, qui eam omnino negligant. Quaecunque autem morbi sanatio, ab ipsa effecta natura, semper mihi et tutior et melius facta esse videtur, quam si solis perficitur medicamentis. Ista autem naturae conamina ut rite fieri possint, necesse est, ut natura in opere peragendo stimulis extrinsecus allatis haud perturbetur, quare, dummodo materia vasa infarciens apta sit reddita, ut natura vires suas in eam exferere possit, tunc ab omnibus omnino medicamentis abstinendum esse videtur, quippe materiae coctio a sola perfici potest natura. Quodcunque praeterea medicamentum praeternaturale est, et effectus prodit praeternaturales; quare ea per tempus exhiberi nequeunt, quin sensibilitatem et irritabilitatem reddant inertem, et morbum per se chronicum cum diuturniorem curatu difficiliorem faciant. Scio praeterea, remedia adeo efficacissima, si diu et iterata dosi exhibeantur, ita fieri inertia, ut natura ab iis nullas patiatur ulterius immutationes. Ita in nosocomio Caritatis Berolinensi vidi matronam,

spas-

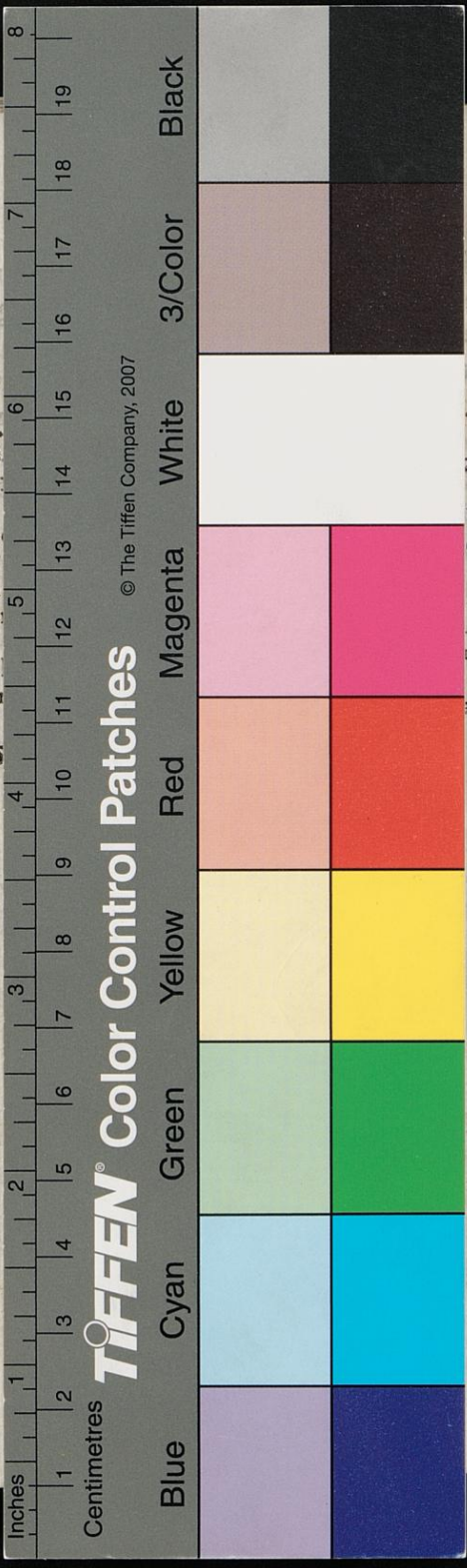
spasmis hysteri-
 cis subiectam, cuius natura opii
 viribus ita assueta fuit, ut quotidie ingentem
 eiusdem medicamenti copiam sumeret. Quae
 cum ita sint: profecto necesse esse videtur, ut
 medicus in atra bile ab omnibus interdum me-
 dicamentis abstineat, ne natura tanto subinde
 induatur torpore, ut cuiuscunque stimuli pa-
 tiens, a nullo medicamento possit
 excitari.

... hinc ad ...
... hinc ad ...
... hinc ad ...
... hinc ad ...

Emendanda.

p. 5. l. 1. pro O. l. C. l. 9. l. quot l. 20. l. depra-
vationis. p. 7. l. 6. l. extremitatum. p. 8. l. 4. pro O.
l. C. l. 16. l. 1701. l. 19. del. fuisse. p. 10. l. 21. del.
punct. p. 11. l. 20. l. Chart. p. 18. l. 3. l. I. B. p. 20.
l. 13. post. acut. pon. l. 2. c. 2. p. 22. l. 12. post D. pon.
de. p. 25. l. 23. l. cruentum. p. 26. l. 15. l. rodentem.
p. 30. l. 20. l. impedire. p. 33. l. 16. l. Alex. l. I. c. I.
l. 25. pro male l. parum utilem. p. 41. l. 27. l. Syden-
hamus. p. 43. l. 18. l. intern. p. 44. l. 25. l. obesse.
p. 45. l. 22. l. obstructione. p. 48. l. I. l. dietam. l. 29.
l. soleant. p. 50. l. 4. l. quacunq. p. 51. l. 10. l. vehe-
menti. l. 17. l. linimentum. p. 57. l. 21. l. vocatos. p.
59. l. 5. l. iusto. p. 62. l. 5. l. motus.

vationis
 l. C. l.
 punct.
 l. 13. p
 de. p.
 p. 30. l
 l. 25. p
 hamus.
 p. 45.
 l. solea
 menti.
 59. l. 5

depra-
 pro O.
 i. del.
 p. 20.
 D. pon-
 dentem.
 I. c. I.
 . Syden-
 obee,
 n. l. 29.
 l. veh-
 atos, p.